

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

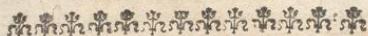
**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 30. Circa Vitia Religioni opposita, ac primum circa Superstitionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœtus diuinum cultum, & arcer Canonicos ab absentia chori, scientes se distributio-nes amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si scirent, posse à Canonicis licet, ac validè sibi remitti.

CAPUT XXX.

Circa Vitia Religioni opposita, ac pri-mum cīcā supersti-tionem.

PROBL. XCVI.

Superstitione est, & superstitione non est, die Dominica iejunare.

525
Ep. superfl.
ib.

VUPERSTITIONE est. Quia ex vnu Ecclesiæ constat excipendas esse dies Dominicæ à iejunio, cum à quadragesimali iejunio eas excipit, & vigilium quancumque die Dominicæ incidente precedens transfert in sabbatum. Et quia id iejunium interdictum est cap. 5. quis tanquam, & cap. 5. quis Presbyter. d. 30. & cap. 26. quas. 6. & cap. ne quis ie-junet de conf. d. 5. Sic Caet. 2.2. quas. 9. art. 1. inter cultum superstitionis falsum hoc iejunium recenser. Et inter superstitionis superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clavi. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quas. 147. art. 25. ad 3. & 4.

526
Superstitione non est.
num. 12.

Non est superstitione. Quia licet quis non potest sine superstitione suscipione iejunium afflictionis ad sarcasmodum pro peccatis inire: potest tamen iejunium exultationis, quod sumitur, vt mens promptior sit ad gaudium, & vt in Deum eleverit: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Sylvestr. v. iejunium, quas. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

527
Authoris re-solatio diffi-
culty.

Certe iejunii die Dominicæ olim fuit interdicti ob errorē Manichæorū afferentii id iejunium necessarium esse, in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc iejunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorē, qui tunc vigebat, subtraxit Ecclesiæ dies Dominicæ à Quadragesimali iejunio. cap. Quadragesimali de conf. d. 5. At cum modo iam haec causa ceflarit, licetum est die Dominicæ iejunare sive iejunium exultationis sit, sive afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesiæ consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, verbi gratiæ peculiarem devotionem, spiritualem profectum, carnis comprehensionem, &c. D. Hieronymus Epist. 28. ad Lucinum, & refertur, c. Vinam. d. 6.) ybi hoc iejunium approbat, & dicit, Apostolos illud feruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor. tom. 1. 1. 7. cap. 26. quas. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Do-minica semper iejunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed proprius aliquem bonum finem.

VENIALE non est. Quia si licitum, imò lat-528
dabile est, una vel altera die Dominicæ Non. 18. 482
iejunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sèpè iejunare, cum potius a cùm Religiosi iterare, in Dei gloriam ubriorem reflue videatur. Si temel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sapientia iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam. d. 76. Medin. c. de iejun. q. Quando necesse est iejunare. 1. def. 2. p. 2. q. 1. 7. a. 4. Palaci. in 4. dist. 1. 5. a. 8. Angl. p. 1. vbi de iejun. q. 4. diffic. 3.

Veniale est, iejunare ordinarie diebus Do-minicis. Quia aduersatur huiusmodi iejunium Ecclesiæ consuetudini, quam in hac parte vien-529
tagis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Ca-sulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 1. pun. 4. n. 12.

Crediderim superflui cultus renn esse qui Hoc verius
huiusmodi singularitati operam gesserit. Vnde pun. si quispiam similiter sola die Dominicæ & non aliis diebus iejunaret, peccato veniali infice-reetur. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At ceflante scandalo, casu in utroque solum veniale piaculum indicari ceflante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum iejunandi ordinari diebus Dominicis, esse irriterum sive iejunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: sive seu exultationis, quo mens in Deum strictius ele-vatur. Quare si quis id voleat, ad nil tenetur, neclid iejunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suan. 10. 1. de Relig. tr. de voto. l. 3. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto iejunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, sceluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt v. robl. proximo vidimus) ob igabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominicæ vel temel iejunaret, superstitionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superflus. At sola eile venialis culpa ceflante scandalo, aut alio fine grauter iniquo.

PROBL. XCVIII.

Vouens iejunare die in qua incidit festum aliquid (ex.gr.) Annunciationis, si id incidat: potest, & non potest ipsa die Dominicæ iejunare.

NON potest iejunare die Dominicæ, sed fab-530
bato præcedenti. Quia cæteris paribus de-Non potest
bet se vniuersalis Ecclesiæ consuetudini con-ic Dominicæ
formare. Sic Ioan. de Neapol. quodlib. 8. q. 35. illud votum
D. Antonin. p. 2. 2. it. 11. cap. 1. 8. 10. Sylvestr. v. implere.
Votum, 3. q. 6. Tabie. v. Vinum. 7. Auct. v. Vo-tum. n. 17. Confuscit profecto Ecclesia vigi-liam

70 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

liam Dini ipsidentis in Dominica addiem sabbati transferre, ne die Dominica ieunium geratur.

332
Potes quidem. Potest quidem ieunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieunum transferre, sed satisfacit licet, & iuste ipsa die Dominica ieunando. Quia etiæ votum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub pracepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieunium vigilæ festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed tollum in vigilia. Vnde non est aliquid praceptum Ecclesiae de simili ieunio, quod eius voti regularia sit. Deinde quia specialis deontio votentis fuit toto anno die illa ieunare, qua id festum incidit, & non fuit ieunare eius vigilia: & ita ieunium ipsius diei voluit. Et sic sit ieunium afflictionis, sine exultationis, de quo Probl. 96. & 97. licetum est die Dominica ieunare: Ergo facias facias facias obligationi. Ita Sanch. fam. l. 2. cap. 37. num. 18.

353
Hanc eligens sententiam alia deducit. Ego quidem existimo huic applaudens sententia, liberum esse votenti, propria autoritate, illud ieunium in praecedens transferre solum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare vniuersae Ecclesiae consuetudini ieunandi in Dominica in sabbatum incidentis in sabbatum praecedens. Hinc tamen exciperem Sabbathi illa, quibus voten tenetur alio ex pracepto ieunare; vt si habeat etatem obligantem ab ieunio, non poterit commutare ieunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesima, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit in vigilia. Quia votum intelligitur de actu alijs non obligante, nisi aliud exprimatur. Si tamen quis promisit ieunare alicuius Domini vespere, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato praecedenti ieunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieunandi die Dominicæ. Quia id ieunium intelligendum est instar indicij ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbathum praecedens transfertur. Atque adem ratione qui votum integro aliquo mense, verbi gratiæ Aprilis, seu Maij, ieunare, non tenetur ieunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intenderit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quod dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic v. Vorum, 3. quæst. 7. Armil. v. Votum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.

PROBL. XCIX.

Diversi Diuinationis modi constituunt, & non constituunt diversas in genere moris species necessariæ fatendas.

534
Recols. Dini. **R**ecolo, Diuinationem esse duplēc: Quædam in qua est paclum cum dæmonie manu signum: expressum: quedam, in qua solum est tacitum. Vtique vero plures sunt species iuxta signorum diversitatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

quidem, in qua est paclum expressum que generali nomine *Necromantia* appellatur, sunt nouem species. Prima est *Praesigium*, cum dæmon variis apparitionibus superstitiorū oculos præstringit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda *Diuinatio per somnia*, cum instructio dæmonis per somnia speratur. Tertia *Necromantia*, cum adhibitis languine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta *Vinumatio* per Pythones, cum dæmon per homines repetitus docet. Quinta *Geomantia*, cum docet per signa in corporib; terrestrib; apparentia, ut in ligno, metallo, lapide. Sexta *Hydromantia*: cum per signa in aqua apparentia. Septima *Aeromantia*, cum per signa apparentis in aere. Octaua *Pyromantia*, cum per signa in igne. Nonna *Astrospatum*, cum per signa apparentia in exitis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Ruris *Diuinatio*, in qua est sola tacita dæmonis invocatio, et duplex. Prior est, cum cognitio oculorum vaticinatur ex consideratione aliquis dispositionis alias existentes in quibuscumque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, que homines consuluntur, causa eius cognitionis adipiscende. Priorum diuinandi modum in nouæ species diuidit. Prima est *Generchia*, cum ex Syderum motu, aut situ cognitione queratur. Secunda *Auguriū*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum steruatione. Tertia *Auspiciū*, cum ex animo volatu, aut quorumvis animalium motu. Quarta *Omen*, cum ex hominum vocibus prius intentione expressis. Quinta *Onirocritica*, cum ex somniis. Sexta *Physiognomica*, cum ex totius corporis humani signis. Septima *Spatulamantia*, cum ex signis spatulæ. Octaua *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona *Chironomantia*, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumeror. Prima est *Geonantia*, cum ex punctorum protractione cognitione queritur. Secunda *Diuinatio per sortes*, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, projecto in aquam: vel ex consideratione fluctu electæ ex duabus oblatis, vel schedula scripta, aut albævel extaxillorum projectione: vel ex consideratione eius, quod aperienti librum occurrit, cognitionem querit. His praemissis, quæsiem, num prafati diuinationis modi constituent diuerias in genere moris species necessariò in confessione aperiendas: ut an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuerias in genere moris species in Confessione manifestandas. **535**
Confiniantur in genere. **Quia** triplex est in hoc genere species. Prima in qua est expressa dæmonis invocatio; Secunda, in qua est invocatio tacita; tercia, cum aliquis confuso fit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur *Necromantia*, *Auguriū*, *Diuinatio per sortes*: si ergo sunt in genere moris species hæc distinctæ, necessariò erunt in Confessione aperiendas. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95 a. 3. in corp. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæc diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: vnde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. opusc. to. 1. tr. 5. de confess.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 71

fes. 9.3. Victor sum. ubi de conf. n. 176. concl.
6. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. concl. 6. AZOR.
10.1. 6. c. 12. q. 3. Suar. to. 1. de Relig. 2. c. 9.
n. 5. & cap. 10. n. 2. & 3. Manu. to. 1. f. m. c. 5. 3. m.
5. Sanch. sum. l. 2. c. 3. 8. n. 1. 4.

537
Huius. Ego existimo veriorem esse hanc senten-
tiam in his omnibus diuinandi modis, pactum
explicitum cum dæmone si demas, de quo se-
quenti Problem. disloco.

Ego existimo veriorem esse hanc sententiam in his omnibus diuinandi modis, pa&ctum explicitum cum d&emone si demas, de quo sequenti Problem. dislero.

PROBL. C.I.

Omnis diuinatio sive tacita sit sive expressa, perinet, & non perinet ad superstitionem.

Non pertinet. Quia supersticio consistit in voluntate attribuendo creaturæ diuinum honorem: at sola diuinatio futhrorum contingentium pendentium à causa libera ad Deum pertinet; Ergo sola haec diuinatio supersticio est. Cum à dāmone (ex. gr.) quis petit scientiam alicuius occulti effectus præfertis, non petit aliquid, quod potestatem excedat, creaturæ: Ergo nullam illi tribuit diuinitatem. Ergo neque superstitionem perpetrat, tamē si grauij felini delinquit. Sic Valen. 2. 2. diff. 3. q.
12. pun. Lefsi. l. 2. de iust. c. 43. dub. s. m. 18.

*Non est differ-
entia speci-
fia.* gressi, l. de quibus, ff. de legib. l. Cum quid.
*ff si certum petatur. Nam professio tacita, & ex-
presia non differunt: & idem est de confessu
in quolibet contractu. Deinde tota malitia di-
uinationis sicut in voluntate impetrandi à da-
mone, quod fuerat à Deo expostulandum; sed
hac voluntate eadem est, siue verbis id postu-
letur, siue factis: Ergo tacita iuocatio ab ex-
presia non differt: Ergo non est necesse id in
confessione exponere, sed satis erit, si quis di-
cat, se in diuinando lethaliiter delinquisse. Sic
Victor sum. vbi de confes. numer. 176. Addo esto
tacita iuocatio ab expressa differat differt tam
sicut imperfectum à perfecto, quod non
arguit diversitatem specificam, sed gradualem
maioris vel minoris grauitatis, vt dicit Sanch.
sum, l. 1. cap. 2. n. 24. Stuar. l. 2. de superfl. cap.
10. numer. 1. Bonac. d. 3. de 1. Pre. Decal.
9. 5. pun. 3. numer. 20. At est satis probabilis sen-
tentia, neminem teneri circumstantias aggra-
vantes intra eandem speciem in confessione
manifestare: Ergo probabile erit, non esse obli-
gationem manifestandi expressam fuisse dæmo-
nis iuocationem.*

339
Est specifica differentia manifestanda. Quia in confessione manifestare tenemur non solum distinctionem specificam peccatorum, sed numericam. At cum voluntatem habet quis expressam dæmonem invocandi distinctum peccatum est, ac illud, quod tacita invocatione perpetratur. In tacita enim invocatione solum virtualiter hæc adest voluntas, non formaliter: sed voluntas formalis à virtuali est numero distincta. Ergo tenemur, in Confessione has distinguere voluntates. Ita Sanctus Bonac. & Sust. vbi supra. Palaus to. 3. tr. 1. 7. dist. 1. punct. 3. numer. 11.

Probabilis satis est prima sententia ergo tam
men secundam probabiliorem eligo. Quia est
tacita innocatio & expressa specie differant,
(quod profiteor) at quia numero disserunt, in
confessione, an expressa fuerit, an tacita debet
explicari. Certe longe diversum iudicium con-
fessorius geret de pacto expresso, quam de taci-
to. Quare optimè D. Thom. 2.2. q.5.a.3. ad
1. Muleo grauius (ait) est, demonei innocari
quam aliqua facere, quibus signum sit, ut si
homines inerant.

Pertinet quidem. Quia ex proprio Divinitatis iure Deus vult, ut creature omnes ad ipsum configuantur in eoque fidant. Qui ergo, illo reliquo, configureret ad diabolum suum initium, in eoque fideret, plane eius iuri divino derogaret: & quod illius proprium est, veller inimico tribuere: Ergo superstitionem committet, taciteque idololatriæ reus existet. Ita Sanch. l.2. in Decal. c. 38. à numer. 9. Palato. 3. xii. 17. dist. 1. pun. 3. n. 1.

Cum his opinor. Quia quamvis non configuat quis ad dæmonem gratia obtinendæ actionis rerum occultarum cognitionem, quam nos ipse possit consequi, & virtute sua naturali communicare: quicatamen per hanc ipsam societatem affectat dæmon usurpare diuinæ aliquid excellentiæ, & honore illi dedito ab homine, nempe, ut homo reliquo Deo, ad eum configuat, & in eo contra Dei voluntatem confidat, cooperatum dæmoni ad hanc diuinæ honoris visitationem: ideo contra Religionem Deo debitam superstitionis agit.

PROBL. CII.

*Agendum est, & agendum non est, quod
asseat demon in enerumenis vel alibi
apparens bonum consulere.*

Sæpe dæron assolet apparere fingēs, se esse
Saniam defuncti, ut videntes in errorem in-
ducant: id quod non solum habitans in dæmo-
niaco gerit. Et quamvis bona consulat, petat
qui geri suffragia, aut aliquid restituī, id effi-
ciet, ut postmodum facilius decipiatur. Non tam-
en abnegari, animas beatas, aut in purgatio-
nario, inferno vye existentes, apparere aliquando
vientibus, id Deo permittente ob aliquas in-
stascasias. Cum autem in demoniaco dæmon
ait, se animam esse defuncti, semper menti-
tur. Quia animæ defunctorum nunquam aliud
corpus ingrediuntur, ut docet Abul. ad cap. 8.
Mat. q. 12.4. Questioni autem do, an dæmons
consiliente bonum, id licet possimus mandare
executioni.

Possumus plane. Quia bonum quod confus-
lis agere potest quis, non quod dæmon confu- 545 :
lerit. *Agendum est*

72 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

bonum quod lerit, sed quod in se est bonum. Sic Delius no-
Damō confusus l. 6. disquis. Magic. in anæcephaloſi, mo-
lit. nit. 10.

546 Non possumus diabolo vel consilienti bo-
Agendū non num obdīre, nec eius parere consilio. Quia
emnia bona qua confūlīt, ad nostrā perni-
cēm diriguntur. Ita Thyraeus nostra societatis
de apparitionib. spirituum c. 15. n. 20. Sanch.
sum. l. 2. c. 8. n. 24.

547 Si dæmon consulit præcepti alicuius obser-
Hoc iecurūs. vationem gerendum esse affirmo, ratione præ-
 cepti obligantis. At consilium eius bonum
 prætermittere tatus omnino esse crediderim,
 vel in aliud bonum commutare; ne quid fra-
 dus eo consilio diabolus moliatur.

PROBL. C III.

Licet & non licet, ex Astris future, &
occulta prædicere non certo, sed proba-
biliter tantum.

548 Ræmitto, ex Astris prænunciare eventus
Nonnulla
præmissa. ex libro hominis arbitrio p̄lentes, ac ef-
 fectus occultus, superstitionis est. Quare non li-
 cet ex Astris prænunciare futura bella, conten-
 tiones, armulationes: inò neque certum mor-
 bum alicui esse eventurum, nec periculum
 mortis incursum, neque celebraturum coniugium,
 facturum iter, dignitatem consecuturum,
 & his similia. Quia hæc omnia ex libera
 pendent voluntate, vel ex humorum in ordi-
 natione: ac proinde ex Astris prænoscí non
 valent. Idem dixerim de furtis occultis, alij
 que hominum actionibus, quæ humanæ non
 possunt industriæ vestigari. Quod si per Astra
 ea dignoscere quis tenteret, peccatum gravissi-
 um superstitionis perpetrat. Sic omnes
 Doctores cum D.Tho. 1. 2. q. 8. s. a. 5. Vnde
Iere. 10. Dominus: A signis cali nolite metue-
re, quia timent Gentes, quia leges populorum
vane sunt. Quæferim verò, nūm licet, ex
Astris hos futuros eventus, & occulta facta
prædicere, non certo, sed tantummodo pro-
babiliter?

549 Licet planè. Quia naturaliter quisque suam
Licet qua-
dem. agnatam propensionem, & inclinationem
 se habet: sed ad huiusmodi inclinationem
 non leuitur Astra conducunt: Ergo ex illis
 saltē probabiliter vnius cuiusque facta
 poterunt prænunciari. Sic Tol. l. 4. c. 15.
 n. 6. Deli. l. 4. disq. Mag. c. 3. q. 1. concl. 2.
 Caiet. 2. 2. q. 95. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12.
 pun. 3.

550 Non licet. Quia ex Astris deduci non potest
Non licet. industria humana probabilis cognitio eorum
 eventuum. Tum quia non possunt omnia Astra
 concurrentia cognosci, & quæ cognoscuntur,
 imperfictissime cognoscuntur. Tum quia
 Astra non sunt causa immediatae liberorum
 effectuum, sed ad summum naturalium incli-
 nationum. Tum quia ab alijs causis sublunari-
 bus saepissime eorum influentia impeditur.
 Tum denique quia contra propriam propen-
 sionem, & inclinationem peruersam vnu-
 quisque Dei adiutorius auxilio procedit. Non ergo
 ex regulis Astrologie probabilis cognitio
 potest inuestigari. Alias non diceret Propheta

A signis cali volite timere. &c. Nam si ex
Astris cognitio probabilis futurorum even-
tuum posset haberi, nec essent vana leges po-
pulorum, sed prudentes: nec irrationalib. &
vanam sed potius prudens, illa timere. Cum
ergo ex solis Astris cognitio probabilis haberi
non possit: restat, ut illam quis habeat ex
doctrina dæmonis, & eius auxilio: ex Dei
namque reuelatione clarum est non haberi.
Ita Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 11. n. 31. Sanch.
l. 2. sum. c. 38. n. 31. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 6.
n. 42. Pala. 10. 3. tr. 17. d. 1. pun. 4. n. 5.

Ego quidem affermerim, quando hæc præ-
 nuntiantur maiori firmitate, quam ex Astris
 haberi potest, v. gr. dicendo: Hoc est probabi-
 le: esse superstitionem. Quia ex solis Astris
 hoc iudicium absolutum, aut probable
 comparari nequit: sed ex inclinationibus
 naturalibus conjectura admodum temuis.
 Ergo qui absurde, aut maiori firmitate illa præ-
 dictit, vel ea intentione illam cognitionem in-
 vestigare satagit, tacitè dæmonis disciplina
 vitum, vel vulnus ab eo hæc edoceri. Secus an-
 tem esset, quando non ex Astris Solis, sed ex
 aliis circūstantiis, & causis particularibus hæc
 conjectura probabilis sumereatur, v. gr. ex tem-
 peramento perfōrū, & ex aliis eius actibus, &c.
 Quia observatio, huiusmodi non est di-
 uinatio, sed prouidentia. Nec crediderim
 esse superstitionem, nec iure aliquo anti-
 quo damnatum, quandò hæc prædicuntur
 sola illa tenuissima conjectura, & certitudine,
 qua sciri possunt per Astra, & ita haber in
 mēte prædictes, vel si absolute prædicat, ita tamē
 intendens, & non maiori certitudine. Atque
 hoc probat solummodo primæ sententiae fun-
 damentum.

PROBL. C IV.

Ex Astris futura contingentia probabiliter
prædicere, non certo est, & non est
motu proprio Sixti V. interdictum pro
foro interno.

Non est interdictum pro vtrōque foro, sed
pro externo tantum. Quia id verba te- Nō s̄ iūti-
stantur: Statuimus, ut contra facientes iudicia, dūm pro
& natiuitates hominum, quibus de futuris con-
tingentibus, successibus, fortuitisque casibus,
aut actionibus ex humana voluntate pendentibus
aliquid eventuum affīmare audeant, etiam si
id se non certo affirmare afferant, aut protesten-
tur, inquirant, & procedant, & in eos ferentur
Canonis penit., & alijs eorum arbitrio animad-
vertant. Quæ quidem verba videntur id ad fol-
lum externum forum referre, nihil de interno
præcaudentia. Sic Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c.
11. n. 30. Valent. 1. 2. d. 6. q. 12. pun. 1. Del-
Rio. l. 4. disq. Magic. c. 2. q. 3. Addique
Suarius, in tali prædictione non defice gra-
uem culpam saltem ratione scandali, & spe-
ciei mali cum præsumpte iōne iuris, vel de iure.

Pro vtrōque foro est interdictum. Quia
cum in eo motu proprio Pontifex permiserit ^{ff. pro vtrōque}
indictum de agricultura, navigatione, medici ^{quæ fūrū}
na, & alijs rebus naturalibus, de quibus con-
stat certum iudicium ferri non posse, sed val-
dē dubium: & de incep. absolūtē interdict ^{illud}

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 73

illud circa casus fortuitos, & pendentia ex libero arbitrio etiam cum eo dubio: videtur in hoc posteriori prohibitionis casu loqui in utroque foro, sicut in priori permissionis loquitur in utroque. Et ratio prohibitionis est, quia etiam hic modus prænuntiandi futura, valde est Reipublicæ perniciosus, & multis superstitionum periculis, & calumniis diuinorum fingentium id dubium expeditus. Ita Salas 1. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3. numer. 36. aliterens, id esse culpam lethalem ob granem prohibitionem in eo motu proprio contentam. Sanch. 1. 2. sum. cap. 38. numer. 34. Graf. 1. 2. decis. c. 5. n. 19. Farinac. de hæc q. 81. n. 9.

⁵⁵⁴ Prima sententiam probabilem esse
puto, aliterens, hanc conjecturam dubiam,
tenuissimamque prædictionem posse sine peccato geri. Quia non est prædictio eventus absolute, sed solum est prædictio illius sub quadam tenuissima conjectura contingentia: quod potius est (ut dicebamus) prædictio contingentiae, quam effectus. Ideo Suanus huiusmodi prædictionem licere in foro conscientiae aliterens. Fator, in foro externo, puniendo esse Astrologos iudicarios, qui futuros eventus, & res occultas manifestant: tametsi protestentur, se non certo ea prædicere. Quia saltem tanquam verosimilia, & probabilitia manifestant, quia præsumunt ad occultandam suam malitiam ea forma prædictandi vti. At non inde eiudenter arguitur in foro conscientiae id condemnari. Non autem abrigo, raro à culpa lethali excusat possit quilibet ex Astris conjecturali prædictionem quantumvis dubiam: quia nunquam talis præsumitur, sed potius creditur firmatatem habere: hoc autem non ex decreti Sixti VI. sed ex voluntatis iniquæ peruersione.

His lubet adhaerere. Quia Sextus permittit inibi Astrologiae artem circa temperaturam, inclinationem, & propensionem viroprobabilium ventis, ut expressè notauit Suan. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 11. numer. 12. Ergo sola prædictio futuri eventus, vel occulti facti cum maiori certitudine, quam ex Astris haberi potest, est prohibita. Non igitur illa tenuissima conjecturalis prædictio, quæ potius ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam alio ex capite colligitur: nec ea est, quam Pontifex præscribit pro externo foro pœnis afficiendam.

PROBL. CV.

Dubia hæc tenuissima futurorum contingentium prædictio, est & non est vel pro foro externo in motu proprio Sixti V. contenta.

⁵⁵⁵ Pro foro externo aperte in motu proprio Sixti V. continetur. Qui à Pontifice statuit, ut contra facientes iudicia, quibus de futuris contingentibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid eventurum audeant affirmare: etiam si id certè non se affirmare aliterent, aut protestentur. Inquisidores inquirant: procedant, & in eos leuerius Canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Ergo pro foro externo saltem qualcumque affirmatio etiam conjecturalis, dubia, tenuissima est prohibita. Sic Sanch. l. 2. sum. cap. 38. n. 34. Salas 1. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3. n. 19. Farin. de hæc q. 81. n. 39. Graf. 1. 2. decis. c. 5. n. 19.

⁵⁵⁶ Hæc conjectura dubia, tenuissimamque prædictio in illo motu proprio vel pro foro externo non prohibetur. Quia in eo motu pro Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. CVI.

Illi, quæ Zahories vocant, possunt, &
non possunt absque arte demonis ea
videre, quæ se affirmant
conspicere.

⁵⁵⁸ Zahories vocantur illi, qui dicunt, se
videre aquarum seu metallorum venas, & atum que
thesauros, & cibaueraque in terra visceribus sionis appon
abdicta apostemata, & alia humorum gene
ra intrâ humanum corpus latenta, non impe
diente corpore, nec vestitu. Quæferim, num
id possit sine arte diaboli exerci.

Possunt Zahories ea omnia naturaliter ge
re. Quia huiusmodi vis potest ex humore possit abs
melancholico, & consurgentibus inde spiri
que arte da
monis id ge
antiqu. lett. cap. 2. Vairas l. 2. de faci. c. 4.
Et Veracr. l. 2. de anima specular. 2. fatetur,
se non capere posse, qualiter hæc absque
demonis illusione contingent: at subiungit,
se non audere dannare. Quia nouit
viros alias probos afferentes, se præfata vi
dere.

Minime possunt. Quia nonnulla, quæ
G se aspi

74 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

*Ab aliis da-
moniis esse
non possunt.*

aspicere affirmant (v. gr. que visci ribus terrae
cadanera, vel corpora humano abdita aposthe-
mata) ut possibile naturaliter geri. Quomodo
eum potest virus acies corpus tam densum &
opacum penetrare? Ergo manifesta est demonis
operatio. Ita Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 37. Delrio
l. 1. disq. Mag. cap. 3. quæst. 4. liter. C.
Palau tom. 3. tract. 17. dist. 1. punct. 4. numer. 9.

*561
Idem tenet, qd
exponit.*

Comperitur mihi, Zahories vanas aquæ
agnoscere posse ex vaporibus mane ac vespere
illuc exspiratis: & metalla in terra visceribus
abdita ex quodam herba genere ibi oriuntur soli-
to: impossibile autem, confidere reliqua quæ
se videre afferunt: præterim quæ dicunt
qualia sunt. Quare ea, illos docente d mo-
ne, manifestant. Præterea quia hi vim hanc
certis diebus alligant, nempe feria sexta,
vel tertia. Quod vanæ superstitionis, ac la-
tentis cum dæmonie pacti manifestum est do-
cumentum: cum hi dies nil præ ceteris ha-
beant, ad aciem virus acuendam. Ex quo de-
duco, reos esse culpæ lethalis consulentes hos,
qui sola dæmonis ope id possunt prædi-
cere.

PROBL. CVII.

Cum duo, equali electorum numero, ad Be-
neficium electi sunt: licet, & non licet,
electionem alterutrius sortibus Diuisoriis
terminare.

*562
De sortibus
Divisoriis
nonnulla pra-
missa.*

Pramitto ex D. Thoma ab omnibus recepto
l. 2. 2. q. 95. a. 8. sortes propriæ esse, cum ali-
quid sit, vt eius eventu considerato aliquid fiat,
aut innescatur: & eas triplex esse. Quædam
sunt *Divisoria*, vt sciant sortientes, quid cuique
tribuendum, caudendum è sit. Quædam *Divi-
natoria*, quibus aliqui ad cognoscenda occulta
vtuntur: vt si sic, vel alter taxilli, charta deci-
dant, coniectetur prosper, vel aduersus cas-
sus. Vel cum diuersa nomina collocatur in vrna,
vt coniectetur, futrum eis apud eum, cuius
nomen educitur. Item si librum aperiens occur-
rat scriptum læta, aut tristia continens, inde
successus prosper, vel aduersus coniectetur.
Aliæ sunt *Consulatoria*, quibus diuina voluntas
exquiritur, vt sciatur, quid in aliquo negotio
gerendum. Porro stando in solo iure naturæ sortes
Divisoria sunt licite, ac proin de mitti pos-
sunt in casibus & ius humanu[m] eas non interdicit.
Quia nil aliud includunt, quam quandam
humanum contractum, quo ex communis
consensu pacientium ius ad aliquam rem haben-
tium ea inter ipsos forte diuiditur, vt illius
sit, cui sors contigerit. Hic autem contractus
nihil superstitionis, aut mali in se habet,
cum ad nullam incertam rem dignoscendam or-
dinetur; sed ad quendam fortunæ contractum,
in quo æqualis est viriisque contrahentis con-
ditio. Hinc deduxerim, licere sortes has in
electionibus ad officia secularia. Quia nulli
libi id interdictum reperio: Et tempore pe-
nis, aut perfectionis Ecclesiæ, quando dis-
cepcratio fuerit, quinam Parochi, aut Clerici, aut
Religiosi manere debeant in loco perfec-
tions, aut infectione affecto, vt reliquis sub-

ueniant, nec aliter commode lis hac componi
valet, licitum esse sortibus divisiōris elige-
re. Et quando sunt plures rei; nec oportet, omnes
punire, licere, quod in militia est præceptum
primum, vt forte excipiatur quis necandus sit:
Quando autem non constat de persona, que
patravit delictum, non licere, eam sortibus in-
dagare; quia præter divisionem ibi admix-
tam, est periculum puniendi innocentis, si
fors in ipsum excidat, aut rei non legitime pro-
bato eius delicto squaliter sortitus probatio non
est legitima. Demum licere tempore tempestatis
quando gratia nauis alleuiāda, ne deperirent om-
nes, necesse est, aliquos homines proiungere in vi-
nas: sortiri ex omnium consensu, quis proi-
giendus sit. Enim verò sortes haec non licent in
electiōibus Ecclesiasticis. Quia id interdic-
tur cap. fin. de sortilegiis, ibi: sortis usum in elec-
tiōibus perpetua prohibitiōe dannantes. Erat
autem ibi de Ecclesiasticis electionibus sermo.
His præmissis, iam rogito, num, cum duo
aequali electorum numero ad Beneficiūm sunt
electi, liceat alterutrius electionem sortibus
terminare?

Licet quidem. Quia iam electio legiti-
mè facta erat, & sortes èd solum mituit. *Licit delictum,*
nam alioquin
in summa, v. sortes. Laurent. ibi, vt em
refert Archidiac. ibidem. Et videtur, non
aliud remedium aptius suppetere, cum eli-
gentes in vnum non consentiant.

Minimè licet. Quia dum suffragia æqua-
lia sunt, nullus dici potest esse ad Benfi. Nonnulla
cum legitime electus: debet enim eligi à
maiori parte Capituli. Ergo cum Capitu-
lum consentit, vt Beneficiūm obtineat, &
omnibus præferatur ille, cui fors conti-
gerit: iam mediis sortibus efficit electionem.
At cap. fina. de sortilegiis, prohibetur om-
nis electio sortibus facta: Ergo etiam haec
determinatio electionis, que vera electio
est prohibetur. Ita Sanch. l. 2. sum. cap.
38. numer. 74. Pala. tom. 3. tract. 17. d.
1. punct. 6. numer. 6. Archidiac. citat. Anto-
ni. eo cap. numer. ultim. Hostiens. numer. 3.
Ioan. Andr. n. 12. Card. q. penult. Marianus. So-
cin. Senior. n. 26. Anani. n. 11. Felin. c. capitulum. n.
21. Suar. 1. de Relig. l. 1. c. 14. n. 7.

Hoc certum existimo, & ita supponere vide-
tur Glōssa communiter c. penult. v. Teneantur, de His
rescriptionib. in 6. Vbi in hac discordia electorum offere-
moner, superiori adeundum, vt terminum
electoribus præscribat: & eo transfacto electio-
nem afferit ad eum devoluti. Imo & si plures eli-
gantur à maiori parte, non vt omnes eo munere
fungantur, sed vt sortes mitiantur postea in-
ter illos: id non licere affirmo. Quia generalis
est c. fin. prohibitiōe, & verè absoluta, el actio
sortibus terminatur. Quod si in aliqua congre-
gatione is vigeat virus, aut erit virtute alicuius
constitutionis à sede Apostolica approbarē; aut
erit in officiis non habentibus iurisdictio-
nem aut administrationem Eccle-
siasticam. Vt edocet Suar.

citat. n. 8.

* *

PROBL.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 75

PROBL. C VIII.

Licet, & non licet sortibus diuisoriis vti, ad terminandas lites inter Clericos circa electionem ad Beneficium, vel officium Ecclesiasticum.

⁵⁶⁶ Quia certum **S**ortes sint circa res temporales certum est id sicut lites. Quia nullo iure id interdictum repetitur. Nam textus *cap. fin. de sortileg.* loquitur de sortibus Ecclesiasticis electionibus, vt docet *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 1. 2. num. 11.* Quæsi- rim vero, an si lis Clericorum sit circa Beneficium, aut aliud officium Ecclesiasticum, liceat sortibus vti, ad item dirimendam?

⁵⁶⁷ Nisi licet. **M**inimè licet. Quia *cap. fin. de sortileg.* id prohibetur. Et verè compleetur electio alterius ex litigantibus per illas sortes: Ergo contra illius textus præscriptionem lis sorte dirimir. Sic *Hosti. c. vii. num. 6. de eo, qui mittitur in possess. in 6. Ioan. Andri. ibi. num. 4. Ancharan. ad finem. Do- min. num. 1. 2. Francus num. 9. Cardi. cap. licet can- sam, de probatione. *Felin. cap. Capitulum, num. 2. 1.* ver. sed saluando, de scripto.*

⁵⁶⁸ Liter. p. 10. **L**icet omnino sorte Clericorum eam dirimi item. Quia textus *cap. fin.* non loquitur in hoc casu sed in sortibus electionibus: At componentes sortibus item, non eligunt, cum is, cui fors cedit non recipiat Beneficium ex vi sortis, sed ex vi iuris, quod prætendebat: & per illas sortes tantum auferunt impedimentum. Ita *Gloss. cap. Licet causam. v. Vti possidetis, ad finem. de probatione. Hofiens. ibi. num. 10. cap. 1. di- cens, ita vsu receptum. Abbas num. 37. adiiciens exigi quoque consensum utriusque litigantis, ne alteri discordanti iniuria irrogetur. Deci- ibid. a num. 206. v. que ad 21. & alii, quos refert *Felin. cap. Capitulum, num. 2. 1.* Et forsitan ita esse, docet *Lefsi. l. 2. cap. 43. dub. 9. num. 58.**

⁵⁶⁹ R. m. apud cap. 12. num. 1. 2. l. ubet evadare. Allero itaque item hanc sortibus dirimi, non esse contra decisionem *cap. fin.* quod probat secundæ sententia fundatum, & quo ad hoc veram esse. Alia tamen ratione id licitum minimè esse reor, nempe, si propria fiat autoritate: bene tamen authoritate Ecclesiastici Iudicis: & quo ad hoc veram esse primam sententiam indico. **Q**ui in litibus Beneficialibus caendum est omnino periculum vitiosi in Beneficium ingressus, quale est ablique legitimo ilius titulo. **Q**uod habetur *cap. viii. de eo, qui mittitur in poss. in 6.* At quando authoritate propria haec lis componitur, id periculum subest. Cum enim neuter litigans possit alteri sua autoritate, suoque pacto legitimum Beneficii titulum impetrare, nec constet, vtter litigantium titulum legitimum habeat: est periculum, si forte alter litigans titulo iusto carerat, vt ablique illo Beneficium possideat. Præterea quia omne pactum propria initium authoritate circa Beneficium Ecclesiasticum litigiosum est simoniacum *cap. fin. de pastis. & cap. Quam pio. 1. quest. 1.* sed utrumque vitium cessat auctoritate Iudicis interueniente; quia si uterque pactum id in manu Iudicis ineat, vt iuxta illud sententiam ferat:

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

cessat simonia, cessat vitiosus ingressus, cuius utrumque fiat Iudicis auctoritate. **V**nde colligo, Iudicem hunc necessariò fudrum eunt; eius est conferre eius Beneficij litigiosi titulum. **Q**uia si aliis sit non cauerit ingressus vitiosi periculum. Quare in electione Pontificis, quando inter duos discordia esset, uter verè electus sit, poterit sortibus discordia componi. Quia non adstringit illos ius Ecclesiasticum sortes interdicere. Sed id necessariò faciendum de cardinalium, quorum est elec-
cio, consensu. *Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num. 79.*

PROBL. C IX.

Iure naturali interdicuntur, & non inter- dicuntur iure naturali, sortes dini- sorie in electionibus Ec- clesiasticis.

Naturali ex iure interdicuntur. Quia id ⁵⁷⁰ colligitur aperte ex *cap. fin. de sortileg.* Naturali ex ibi: *Licet nota non careat, quinimum multa re. iure interdi- cutionis sit dignum, quod fors in talibus in- terueniat.* Et deinde Pontifex concludit interdicendo sortium usum in electionibus Ecclesiasticis. At si ante id non esset ita naturali interdictum, & re vera, non aderat tunc nisi humanum interdicere: non esset reprehensione dignum. Sic D. Thomas ab omnibus re- ceptus 1. 2. quest. 95. art. 8. eam huius prohi- bitionis reddens rationem: *Quod electiones Ecclesiasticae sint potius inspiratione diuina, quam sortibus facienda.* Quæ ratio cum naturali sit, probat, id esse iure naturali interdi- cendum.

Non interdicuntur naturali iure, sed solùm Ecclesiastico. Quia nil aliud includunt, quam ⁵⁷¹ *Non interdi- cuntur natu- rali ex iure* quandam humanum contractum, quo ex com- muni pacientium consensu ius ad aliquam rem habentium, ea inter ipsos forte dividitur, ut illius sit, cui fors contingit. Hie autem con- tractus nil superstitionis, aut mali ex se ha- bet: cum ad nullam incertam rem dignoscen- dam ordinetur, sed ad quandam fortunam con- tractum, in quo æqualis est utriusque contra- hentis conditio: Ergo haec sortes nullam ex se malitiam involvunt, ac proinde naturali iure sunt licite in casibus, in quibus iure humano interdicta non adiungunt. Ita *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 12. a. num. 3.* Caic. sum. v. fors ad fin. *Valent. 2. 2. d. 6. quest. 12. punct. 3.* *Azot. tom. 1. 9. cap. 2. 1. quest. 3.* *Sanch. l. 2. sum. cap. 8. na- mer. 82.*

Hoc tenendum indicarim. Nam id est Ponti- ⁵⁷² *Hoc tenen- texu antiquiori nempe cap. Quia præter, de dum indicet* *eleig. præscripta erat forma triplex harum elec- tionum, & nulla era per sortes. Eum autem texum esse antiquorem, inde constat, quia*

Innocentius III. qui ancestor illius fuit præ- cessit Honorius III. qui texum

cap. fin. præscripti.

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

76 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

PROBL. C X.

Electio ad Ecclesiastica officia per sortes diuisoriarum est, & non est ipso iure irrita.

573
Sortes ipso
iure est.

574
Non est ipso
iure irrita.

575

*I*rrita ipso iure est. Quia est contra illius textus c. fin. de sortileg. prohibitionem. Et quia est contraria formam electionum traditam c. Quia propter, de elect. Sic Abbas ad c. fin. n. 5. de sortil. Non est ipso irrita iure ex vi textus in c. fin. Quia etiæ textus ille huiusmodi electionem interdicat, nul. um tamen verbum irritans addit. Et id est electio Episcopi facta à compromissariis per sortes electis, de qua loquitur textus ille, valida fuit. Quod satis probat Glossa ibid. ad gratiam, vbi ait, eam electionem esse irritam. Ita Suar. to. i. de Relig. l. 2. c. 12. n. 9. & i. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 8. Pala. to. i. r. 17. d. 1. pun. 6. n. 9. Cum his sentio. Quia licet textus in c. Quia idem affimo, propter, dicat, non valere electionem factam, nō seruata forma ibi prescripta, ac proinde talis ipso facto irriter electiōnem illam at hoc casu seruata est forma ibi prescripta; quidam enim ex tribus modis ibi contentis est, vt electio fiat per compromissarios, qui in hac electione est ferratus, solisque in eligēdi eos per sortes modo fuit error: de quo modo nil in eo textu dicebatur. Itaque si sortibus eligatur Praelatus alicuius Ecclesie habens iurisdictionem tam in criminalibus, quam in civilibus, nulla est electio; quia nō seruatur forma prescripta in c. Quia propter. At si sortibus eligantur compromissarii, qui hunc Praelatum designent, valida est tam electio compromissariorum, quam prelati nominatio. Quod si electio ad alia officia, vel Beneficia Ecclesiastica præter Prelationem, sortibus fiat, valida est. Quia nullibz annullata talis electio repertur. In c. enim Quia propter, solū est sermo de electio ne Praelati iurisdictionem habentis.

PROBL. C XI.

Sortes Consultoriae sunt, & non sunt licite.

576
Non sunt li-

*I*citate non sunt. Quia Deus non vult, nam voluntatem sortibus indagari, sed Ecclesie ac sanctorum doctrina, peritoque à viris prudenteribus consilio. Et id est sub anathemate interdictum sortium huiusmodi usus c. sortes, 26. q. 5. Sic D. August. Epib. 19. c. 20. vsrum hunc reprehendit. Leo IV. relatus in c. sortes prefato ita profatur: *Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatio pronicias, quas patres dannauerunt, nibil aliud, quam diuinationes, & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus, illas omnino damnari, & inter Christianos ultra notum nominari: & ne exercerantur, anathematis interdictum prohibemus.* Et Tho. Sanch. citandu afferit sortes consultorias raro esse licitas.

577
Licit & sunt.

Sunt planè licite. Quia si debito modo fiant nella apparet in sortibus hinc malitia, sed potius Religionis actus resplendet. Id probat factū illud Iof. 7. cum dux fortissimum sortem misit, ad dignoscendum occultum malefactorē. E. Apostoli Aet. 1. ad eligendum D. Machiam loco Iudea sortes miserunt. Ratione probatur, quia in tali casu licitum est, dūnām explorare voluntatem, ut aliquo signo quid sit agendum, manifestet. At cum non appareat aliud signum aptius, quā sortes,

sortibus creditur diuinam voluntatem esse manifestandam, iuxta illud Prover. &c. sortes mittuntur in finum, sed à Domino temperantur. Ita Suar. l. 2. de superfl. c. 12. n. 18. Lessi. l. 2. c. 4. dub. 9. n. 6. o. Bonac. d. 3. de prec. 1. Decal. q. 5. pun. 3. n. 12. Palau. 10. 3. 11. 17. d. 1. pun. 7. n. 10. & calij communiter.

Existimo sortes consultorias rare esse licitas 578
vt aiebat Sanch. l. 2. in Decal. c. 3. n. 8. At licitas esse absolute, cum quatuor concurrunt conditions. At quia haec raro concurrent, ideo aperte Doctor raro esse licitas. Prima conditio est necessitas, alias enim esset Dei tentatio. Hanc autem necessitatem explicat Sylvestr. v. superfl. q. 4. & Margarita cōf. Precep. a. fol. 5. vi sit necessitas spiritualis persona, vel etiam rerum, ad magnū damnum vitandum, secunda est, vt debita reverentia ad Deum sortesmittantur. Tertiā, vt veneretur modus proportionatus, nō cilicet Sanctorum reliquiae, aut diuinā oracula ad secularia convertantur, id est, ad temporaria lucra: fecus ad dānum vitandum. Quarta, vt, in circa debituā materiam, nempe vt non sit circa Ecclesiasticas electiones: quia id est specialiter interdictū, vt vidimy. Didici ex D. Tho. Armil. Tabie. & Azorio, quos referre, a sequitur Santos citat. Monuerint, sortes consultorias non seruatis his conditionibus, haud continere superstitionē diuinatorię, sed aut tentationē Dei, sicut si fiat id sine necessitate, & prætermis ordinariis diuinae prouidentia medius, si vero secunda & tertia cōditio nō seruerit, erit aliquod Sacrifigij genus. vt aenotat Suar. ubi. Denique Sacrigium erit iure humano inductum, si circa electionem Ecclesiasticam mittantur: Cum ob reverentia Ecclesiasticam sint sortes in illis interdictae.

PROBL. C XII.

Lata est, & lata nō est excommunicatio aduersus Clericos sortibus diuinatorii vitētes.

579
S Ortes diuinatorii semper sunt illicite, vt sortes diuinatorii illicite nec caulant effectum futurum, neque illū ex circa planū se praemissa significare possunt: Ergo si aliquando illum significat, id habebit ex alienis dispositione. Porro Deus illis hanc significationem non dedit, nam Deus haud se vanis immisceret. Restat ergo vt à demono hanc habeant significationem. Ergo qui illā à demonis inuestigat, se demonē subiicit discipline. Cerce in hīc diuinatorii sortibus sepe iniurit, aliquid graviora crimina præter superstitionē immiscetur. Si enim sortes quis immitat, ad cognitionem alienius delinqutis, perpetrat iniuriam, tum inquirendo delictum medio ita inproportionat, & fallaci: tum ob maximum periculum, quod sortis in innocentem cadat. Nam cum dæmon magis appetat damnum iustis, quam peccatoribus inferre: credi potest delictum peccatoris innocentis applicaturum. Quasi si autem, num contra Clericos sortibus diuinatorii vitentes lata sit excommunicatio?

Lata quidem est. Quia cap. Alianti 26. 580
q. 1. dicitur, Ab Ecclesia habetur extranensis. Sic Lata est excommunicatio, Mart. Del Rio l. 4. disq. Magic. cap. q. 7. scđ. communi-
4. Et quia cap. 1. 2. q. 5. dicitur: si quis Ariolos, Aruspices, aut Incantatores obseruauerit, Cer- rōnia facili-
ant phylacteris usus fuerit, anathema sit. Cer- bas sicut as-
ritus sicut as-
ritus sicut as-

Sect. II. De Praecepto I. Problemata. 77

catus sit continens excommunicationem latam, & non solum ferendam, vt edocent multi, quos refert Sanchez l. 7. de marim. d. 12. n. 2. Probabilem hoc ex cap. hanc sententiam dicit Suan. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 1.

^{§ 81} Minime est latra excommunicationis. Quia textus c. aliquanti, cum utatur verbo futuri Habeatur, continet sententiam ferendam, non latam. Et verba illa c. 1. 26. q. 5. *Anathema sit*, probabilius est sententiam latam non continerit, sed ferendam. Ita Nauar. Sum. lati. c. 17. n. 12. Suan. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5. Sanch. l. 2. Sum. c. 8. n. 91. Alens. p. 2. q. 16. memb. 5. Synecl. v. superstitione, q. v. i. Lessi. l. 1. c. 43. dub. 5. c. 29. Azor. 10. 1. 2. 9. c. 26. q. 2.

^{§ 82} Bucina. & in decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem, importare, hereticum esse, sentire contia eam determinationem. At esto concillerium, importare excommunicationem latam, intelligendum est, nisi verba illa profanantur in materia, in qua constat ex alijs textibus, non imponi excommunicationem latam, sed ferendam, vt probat Sanch. illa d. 12. n. 2. ex l. 7. de Marim. Quid enim in hoc casu constringit. Sunt enim multa alia iura declarantia hanc excommunicationem esse ferendam. c. 1. & c. Non operari, 26. q. 5. Et quamvis Suanus co. c. 19. n. 5. dicat, fane solutionem hand fibi satisfacere, quia hi textus sunt antiquiores: at hoc non obstat: nec enim est absurdum, decreta posteriora dubia per priora explicari. Ut probat Sanch. l. 2. de Mar. d. 24. n. 6. Verum attento iure veteri Inquisitores cognoscant aduersus solos dominatores aliquid heresim admiscentes. At hodie attento motu proprio Sixti V. contra Astrologos possunt Inquisitores, & Ordinarii inquirere, & animaduertere in omnes superstitiones, quamlibet diuinandi artem exercentes, profitentes, docentes, & diuinationibus vanis ventes, aut in eis se quomodolibet ingerentes. Ut constat ex eius tenore, & docet Suan. vbi. n. 11. & Azor. p. 1. 9. c. 26. q. 4. Cognitio veri aliarum superstitionum, in quibus est heres in suspicio, ob expressum cum demoni pactum, vel ob alias circumstantias, ad Inquisidores pertinere, quis dubitet. Quando vero nulla est heres in suspicio, est mixta fori, nempe Iudicis Ecclesiastici, & laici, & datur praeventio. Ut cum Abbatem, & alijs tenent Iulius Clars. l. 5. recept. §. Heres, n. 25. & Suan. citatus.

PROBL. C XIII.

Astrologi, & diuinatores tenentur, & non tenentur pretium pro diuinatione acceptum restituere, si res non evenit.

^{§ 83} Nonnulla utriusque premittit. Certe mihi eos ab omni restituendi obligatione esse liberos quoties ea naturalia prædicent, ad qua scientia se extendit: vt si eclipsim, pluvias &c. prænuncient, eti polte effectus non lequatur. Quia bona fide id, ad quod eorum scientia

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

se extendi, prænunciantur. Nanarr. l. 2. de restit. c. 2. p. 1. dub. 7. Iam vero si de pretio accepto pro diuinatione iniqua loquuntur: qui nullam operam apposuit, vt arte diaboli id fecerit, quod nullatenus potuit: siue effectus evenierit, sive non, tenetur restituere datum. Quia nullam diligentiam adhibuit, sed causa evenit, aut non evenit effectus. At pecunia datur propter operam ab illo impensam, & quidem utilem ad effectum consequendum. Si vero Astrologus aut dominator ille operam suam apposuit, & arte diaboli res ita evenit: non tenetur preium restituere. Quia ipse suam operam, eti turpem apposuit, & accepit pro opere turpi iuxta veriorem sententiam, non est obnoxium restitutio. Quasquerim vero, an Astrologus vel dominator teneantur restituere preium pro diuinatione acceptum, si res non evenit iuxta votum dantis, & accipientis promissione?

Tenetur restituere. Quia pro effectu illo consequendo preium fuerat oblatum: Ergo si effectus inani usit, iniuste Astrologus, aut diuinus preium retinebit. Sic Nauar. citat. numer. 163. & 164. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. numer. 4. Salas 1. 2. q. 2. a. 1. dif. 2. sed. 8. numer. 79.

Non tenetur. Quia diligentiam iam ille ^{Non teneat.} adhibuit ad effectus consecutionem, que quidem diligentia est preio estimabilis, & accidentarium sui operi impensum, effectum prodire, aut infaciari. Ita Sanch. l. 2. sum. dif. 3. numer. 96.

Priman sententiam minimè placere mihi profiteor. Quia cum Astrologus vel diuinus diligentiam adhibuerit arte diaboli ad eum effectum necessarium, iam suo muneri quodlibet in eventu satisfecit. Quemadmodum Medicus quando iuxta artis praæcepta medicamina adhibuit non tenetur acceptam pecuniam agroco pereunte, restituere. Haud aliter illi damna & expensas restituere consulenti non tenetur, sed solum modo quando nullam impedit operam, aut eius diabo iuxta artis erat ignarus. Quia quando operam suam impedit, non decepit.

PROBL. CIV.

St. quis innocens ab iniquo iudice damnatur, vt vel in duello pugnat, quo se ab obiecto criminis purgat vel mortem subeat: sine superstitionis periculo potest, & non potest duellum acceptare.

^{§ 84} M ulta sunt causæ ad quas duellum potest ordinari, vt ex lib. 32. suppono. Una est, ^{De duello § 84} vt per victoriam eventum, veritas & iustitia alterius partis eruantur. At tale certamen vocatur proprium duellum, & inter purgationes vulgares computatur, & damnatur ab Ecclesia cap. 1. & 2. de pugnar. vulgari. Et tanquam superstitionum improbat D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. q. 91. a. 8. ad. 1. Vbi Caiet. & Henric. quod l. 5. q. 32. optime ait, huiusmodi duellum indicere, vel acceptare, ecce ex G 3 genero

78 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

genere suo malum, instar mendacij. Quia in propria ratione repugnantiam cum recta ratione includit: quippe in testimonium proprij juris, aut innocentie assumitur id, quod non est mendacium aptum ad eum finem, cum factè iustam causam tuentes succumbere in duello accidat. Hinc eam evoluo questionem, num si quis innocens damnatur à Iudice iniquo, ut vel in duello pugnet, quo se ab obiecto criminis purget; vel mortem subeat, licet ei, duellum acceptare?

588

Non potest ille sine periculo superstitio duellum acceptare.

Minime licet. Quia duellum causa eruenda veritatis est superstitionis, & intrinsece malum. Et quia innocens ille injuriam non patitur ab eo quo cum est pugnaturus, sed à iudice iniquo. Ergo non licet ei acceptare superstitionis duellum cum eo tertio verè innocenti, cùsq; vitam periculo exponere. Sic Hofsiens. Gofred. Rosel. quos refert, & sequitur Sylvest. v. duellum, q. 2. Abulensi. Reg. 17. q. vlt. D. Antonin. p. 3. tit. 4. c. vlt. §. vlt. Tabie. v. Duellum, q. 3. n. 4. Armili. ibi, n. 5. Henr. quodlib. 5. q. 32.

589
Post istud
guidem

Licet planè. Quia eti; innocens ab illo tertio non paciator injuriam, sed à Iudice: at videtur tunc ius habere, ut aduersus Iudicis injuriam iuratu periculum duelli periculum certam aliquam mortem evadere⁹, etiam cum tertij detimento. Quandoquidem plus se ipsum, quam illum in eo casu diligere potest: eo vel maximè, quod Index iniquus, tertio illo tanquam instrumento utatur, ad iniquam sententiam, quo ad vnam eius partem exequendam Ita Angel. v. duellum, n. 2. Tolet. l. 5. c. 6. n. 32. Nauarra l. 2. de refut. c. 3. in 2. p. dub. 13. n. 295. Et Valentia. afferit 2. 2. d. 3. q. 17. pun. 1. esse improbable. Sanch. l. 2. sum. c. 39. n. 4.

590
Hoc probabilius putemus

Hanc pariem probabiliorē indicō, si acceptans duellum, id non gerat ea prava intentione, qua index offert: sed solum intendens se defendere, & ut mortem certam acceptato periculo duelli evadat; quare illa potius est defensio. Verum duellum id acceptare intentione veritatis eruenda superstitionis est, & intrinsecè malum, instar mendacij, ac proinde nunquam licet. Vnde si quis, suspicans, quandam commissiū cū propria adulterium vxore, cum ad duellum pronocaret, causa veritatis indaganda, minime licet pronocato illud acceptare. Quia superstitionis ac intrinsecè est malum, si tamen pronocans ipsum inuaderet, vel alias eum velle ipterimere; licet pronocato se defendendo dimicare. Quia non pugnaret quasi conditionem oblatam acceptans ad indagandam veritatem, sed se ab iniquo defendens inuatore. Didici ex Abulensi citato.

PROBL. CXV.

Stryges verè, & non verè alia in loca ad nocturnos conuentus corporaliter transseruntur.

591
De vano ob. R Ecolo ex sect. 1. superstitionem vanæ

Iibus, & à divina prouidentia minimè constitutis aliquis procuratur effectus: ut consequi nonnulla aliquod bonum, vel aliquod vitare malum, aut aliquod malum inferre. Dicitur autem vanam obseruantiā, quia vel effectum intentum non consequitur, vel si consequatur, plus noxae quam commodi afferit. Certe consecutio effectuum per vanam obseruantiā auxilio demonis suè expresse, sive tacite invocati semper innuitur: ac proinde pacto expresso vel tacito cum ipso. At quatuor modis concurrere affloret demon ad magorum effectus, qui nobis mirabiles apparent. Primi obiciens sensibus vera corpora, sive aliunde occulte ac celestiter asportata, sive per occultam actionem & passuorum applicationem ale confusa. Secundo obiciens occulte phantasticas corporum similitudines, qua vera corpora apparent. Tertiò nec vera corpora, nec corporum similitudines sensibus externis obiciens: sed illis illudendo ita, ut homo se videat exterius credat, quod nec videt, nec extat. Quod operatur, commonens humores, qualiter humorum commixtio id in phreneticis, ac somniabitibus operatur. Quartò, illud sensibus internis abique ab externis alienatione, eo ordinante varie interiora phantasmata, & commouente spiritus. Vt cum alienatione à sensibus externis per quandam corporis alterationem, & vñctionem. Quod strygibus sive lamis contingere alloret. Quæ alienata omnino manenta sensibus, & instar defunctorum in terram corrunt, ita ut admotum ignem non serviant: & scia animi cogitatione, ac diaboli caillusione alia in loca ferantur. His praemissis ad totam de vana obseruantiā tractationem, quassem an stryges: sive lamiae verè corporaliter alia aliquid in loca ac nocturnos conuentus transferuntur?

Nocturni strygum conuentus semper imaginari sunt, nee alia in loca ipsa verè vñquam transferuntur, sed sola cogitatione, ac illusione strygis illis conuentibus intersunt. Quia conuentus illi, pronunciat Iesu nomine, interdum evanescunt: quod fieri non posset, si vera essent corpora. Et quia in Concilio Ancyrano relato c. Episcopi 26. q. 5. tanquam heriticī condemnantur credentes stryges de loco in locum verè transferri. Vnde Nauar. c. 11. sum. n. 38. & Mann. 10. 1. sum. c. 1. n. 9. aiunt, peccare mortaliter id credentes. Sic nonnulli, quos refert Delius l. 2. disq. Mag. 9. 16.

Nocturni strygum, vel lamiarum conuentus non semper imaginari sunt, sed aliquando verè de loco in locum à dæmone transferuntur. Quia quando Iesu nomen insonat, stryges non subito evanescunt, sed prædictis intuentium oculis à dæmone celeriter asportantur: & sic dicuntur evanescere, id est, desinere videri. Ita Caier. Valent. Sylvest. Castro, Penna & alij quos refert ac sequitur Sanch. l. 2. sum. c. 19. n. 6. & Suan. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 16. à n. 24. Less. l. 2. c. 44. dub. 3. n. 15. & 16. Delri. citat. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. q. 3.

Crediderim, lamias aliquando de loco in locum verè tranferri hærentes dæmoni Cam. in q. in nro.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 79

in forma hinc obiecti, vel alterius animalis, vel in arundine vera, aut vero scoparum baculo equitantes, quæ daemonis vi aguntur, ac sublevantur: ac tunc contentibus nefariis verè corporaliter interesse. Texum autem pro contrario sententia adductum intelligi affero de creditibus cum illis modis in eo narratis, nempe ut huiusmodi laniæ cum Dea Diana conuentur aut cum Dea Herodiade, &c. Non posunt tamen daemonis ope corpus penetrare, nec in duobus locis adesse. Quare dum intrant domos obseratas ad pueros necandos, id non gerunt penetrando ianuas, sed damoneas aperienti, ac remouenti obstatula. Vel ea à damone vœctæ per acrem domos per domata ingrediuntur.

PROBL. CXVI.

Supersticio vanæ obseruantia, cum solam est pactum cum damone implatum seca itum, potest & non potest esse venialis ex materia paritate.

195
Nov. 11.
p. 110.

Constat ex sect. 1. superstitionem vanæ obseruationis esse duplensem. Quædam in qua est pactum expressum cum damone, quando quis ab eo expresse invocatur, aut in commercio adducto, aliqua incognita media addiscit, quæ naturales causæ sunt ad effectus producendos, vel quibus applicatis, Daemon occulere effectum operatur. Altera est, in qua implicitum pactum adest, quando scilicet prefata invocatio nō est, at dñahibet quis ad effectus cōparandum, media, quæ ad id vanasunt & iniuria. Certe supersticio haec, si sit pactum expressum cum Dæmoni, siue excessus speratus naturalem Dæmonis potestatem excedat, siue non est semper grauissimum peccatum mortale, ut vidimus. Si autem sit pactum tacitum, quamvis ex suo genere lethale sit, quia est contraria huiusmodi supersticio Religioni, ac cultui Deo debito potest esse venialis propter ignorantiam vincibilem quidem, sed non crassam, aut affectatam: vel ex parte intentionis, vt si quis superstitione halice exerceret, non quasi efficaces, sed tanquam vanas ex quadam levitate. Quæsiem verò, num possit huiusmodi supersticio venialis esse ex materia paritate?

596
Potes. ad i.
materia. 1a.
ut. 11.

Potest quidem, quando non est pactum expressum cum Dæmoni, vt semel facere annulum super filium moreri. Quia ex solo eo commercio cum Dæmoni tacito non magnum salutis spiritualis detrimentum homini, seu periculum imminet. Quippe facilium negotio illum vanam in materia leni occupationem deferset: Vnde nō facile in dñe ad maiora à diabolo allicitur. Sic Valen. 2.2. d.6. q.13. pun. 1. ad finē.

597
Non potest
materia. par-
tus doni.

Minimè potest. Quia deformitas huius peccati consistit in auferendo cultum Deo debitu, tribuendo creatura effectum à Deo pertendum. Atque internent pactum saltem tacitum cum damone. At viraque deformitas videtur ex se gravis, abstrahendo à quavis materia. Ita Caet. v. Insanatio, initio. Armil. Sylvest. Nauar. Alcoc. Medina, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 39. num. 3. Lessi. l. 2. 6. 44. dub. 4. num. 26.

P. Valentia sententia minime placet. Quia 398
Doctores ferè omnes, quos legi ex sola igno- Prima mihi
rantiæ exculant à mortali hanc vanæ obseruan- sententia
tie superstitionem serio & tanquam efficacem difficiet
exercitam. At ingenue faterer, quando non se-
riò, sed ioco, & ad experientum effectum, cu-
rioſitatis gratia, quis semel ea viceret super-
stitione, mouendo annulum, esse veniale.

PROBL. CXVII.

Licet, & non licet sanctorum Reliquias colligo stare.

VT ligatura quas *Nomina* vocitant, collo 399
gestatæ, licet sint ac à superstitione li- *De signis*
bera, oportet, nullam circumstantia-n vanam *qua Nomina*
ad esse. v. gr. vt sic vel snt scripta verba sacra *as vocant*
in ei contenta, vel in vase talis figuræ, vel ta- *nominib. sup-*
lis materia, tribuendo vim formæ vel materia
vel scripta in pagamena charta virginea, vel
tali tempore, vel oriente sole: vel alligata sint
à tali persona, vt virgine: vel tali modo, vt
tot filii, vel talibus. Item oportet, vt nulla adit
figura præter signum Crucis, nullaque imago
præter quam Christi, aut sancti alicuius noti.
Præterea ut nulla babara vel incognita Dei,
vel Angelorum nomina scripta sint: nec aliud
vanum, vel mendax. Docet D. Thom. 2.
2. q. 9. 6. 4. 4. Nauar. cap. 1. sum. 14. Sayr. in
Clan. 1.4. cap. 6. num. 6. Hinc de Reliquiis san-
ctorum oritur specialis difficultas, num licet
eas collo suspensas gestare: vel superstitionis
posit aliquid circa ea, sicut circa Nomina
reperi?

Non licet eas gestare collo appensas. Quia e. 500
Corpora, de confcr. d. . præcipitur Reiquias de *Non licet*
loco ad locum non transferi absque Episcopi *Reliquias*
facultate. Et in Concilio Bracharense 1. e. 5. re. colligebat
prehenduntur Episcopi, qui in Martyrum so- *a. penit.*
lemnitatibus ad Ecclesiam progressuri Reliquias
collo suspensas gestabant. Sic Angel. u. Reli-
quia. c. 4. Ciruelo de superfl. p. 3. c. 4.

Licet omnino, dommodo nulla vanæ cit- 601
cumstantia ex his quæ premisimus n. 597. ad- *Licet, & p.*
datur. Quia id esse piu, vlus Ecclesiæ com- *est.*
probat. Hoc enim non est per se malum, atque
adeo non est iure naturali prohibitum, eum ex
pia affectione in sanctorum honorem fiat, nec
villam indecentiam, aut malitiam per se con-
iunctam habeat. Ita Sanch. l. 2. c. 40. num. 27.
Armil. v. Reliquis. n. 4. Rosel. ibi, in fine. Sylvest.
n. 4. Tabie. fine. Nauar. sum. c. 11. n. 35. D. An-
tonin. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 13. Deltrius l. 3. disq.
Mag. p. 2. q. 4. scit. 3. Suar. 10. 1. in. 2. p. q. 25. 4. 6. 4.
55. Valq. de adorat. imag. l. 3. d. 3. c. 8. n. 115. Azor.
10. 1. 1. 9. cap. 8. q. 6. Sayr. in Clauil. 4. c. 6. n. 8.

Hoc certum. Quod quidem iure Ecclesi- 682
stico nullatenus interdicci affirmo. Nam in c. Cor. *Hoc mihi est*
pora pro prima sententia allegato, de sola trans-
latione corporum sanctorum est sermo, quo est
propriæ sepultura. Et Concilium Bracharense
non reprehendit Episcopos eo quod Reliquias
collo suspensas gestarent, sed quia ob inanem
gloriam & vanam horum ostentationem id
gerabant, vt super Leuitarum humeros infellulis
deportarentur.

80 Thologiqm Moralis. Lib XXVIII.

PROBL. CXVIII.

Peccatum admissum gestando Reliquias in collo, si id non sit directe contra cultum eius debitum: habet, & non habet specialem malitiam necessario fatendam.

603
Quæstionis
statuum ex-
plico.

TVPITER, & obscene Reliquias pertractare, ad misericordie aliquas vanas circumstantias, esset peccatum contraria carum cultum admissum necessariò fatendum. Quæquierim vero, an qui gestans collo appensas Reliquias, aliquid peccatum peierando, furando, aut forniciando perpetrari, debebat necessariò in Confessione aperire, se id piaculum commississe, dum Reliquias collo appensas gestaret?

604
Apriensum
est in confes-
sione.

EST quidem in confessione aperiendum. Quia speciale est, abusus scilicet Reliquiarum, his eas gestans licentiosè vivat. Sic Philarc. de Off. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 4. cap. 9.

605
Non fit
cessatio ap-
riendam

NON est speciale peccatum in Confessione manifestandum. Quia licet aliquals irreverentia sit, non tamen continet notabilem deformitatem necessariò confundandam: forniciari, (verbis gratia) gestando in collo Reliquias, vel quamlibet imaginem collo su^o penam. Ita Sancti. 1. sam. cap. 40. num. 28. Azot. tom. 1. l. 9. cap. 8. que^o 6. ast, non gravius peccare eas gestantem, quod peieret, furetur, detrahatur alteri, malum dicat, aut simile peccatum committat. Et quamvis quæstionem generali monit, & exemplum in fornicatione (quæ indecentiam subiecto speciali) non apponat: illa peccata exempli gratia retulit, quod regulam non arcat. Vnde credo de fornicatione idem sensi.

606
Id maffi me-

Idem sentio generatim de omnibus peccatis, & speciatim de fornicatione. Nam Doctores tractantes de sexto præcepto, eiūque circumstantiis confundendis, hanc prætermisere. Duxit, quia nullo iure specialiter id prohibetur, nec directe cultui Reliquis, ac imaginibus debito id opponitur: cum non sit turpis eorum contrectatio. Porro alias ligaturas collo gestare, quas vel vñus Ecclesie vel probatorum Medicorum ars non commendat, superstitionis est, & omnino prohibitum cap. 1. 26. que^o 5. vbi phylacteris vntes anathemate puniuntur. & cap. 4. Clerici ei vntes elici ab Ecclesia inuentur. Et cap. ultim. explicatur, quid per phylacteria intelligatur vñi D. Isidorus, cuius est textus ait, ad hæc pertinere ligaturas exercabiliū remediorum, quæ ars medica non commendat.

PROBL. CXIX.

Vñus excusat, & non excusat à superstitione scindentes venas iumentorum in aliquis sancti solemnī, aut colligentes herbas, aut alia similia gerentes.

607
Statuum

NON nullus in locis viget diurnus à matribusque acceptus vñus immiscendi aliqua

in quib^odam actionibus, quæ superstitionem question^o ce-
sapient. Ut solet iumentis die certi sancti ve^o p^olio.
na aperiri. Et circa Templum D. Antonij no-
vies circumducuntur iumenta. Itali ex prima
pecunia oblata Crucifixo in die Parafœtū soli-
ti sunt annullum ad morbum contractionis
membrorū sanandum efficere. Herbae ubi-
que terrarum D. Ioannis natali colliguntur, &c.
Quæquierim, num huiusmodi vñus à supersticio-
ne excusat?

Excusat omnino. Quia id ex denotione 608
quædam simpliciterque proculdubio geruntur. Exclusus
Sic Cajet. 2. 2. q. 96. ar. 4. & alij in suin. 2. super-
stitio observationum ast, sed non audere con-
demnare, sed tolerabile fibi videri, quando ex
mera denotione, & non nisi expectando à Deo
sanitatē hac efficerent, putasse Deum alicui
sancto illa inspirasse.

Non omnino excusat. Quia cum lege or-
dinaria non sit omnis Deus huiusmodi condi-
tiones, in quibus aliquid vanum obseruantur ap-
paret. Divis in p^oriare: temerarium est, quid fibi
huiusmodi persuadere: & si tem res est suspe-
cta. Ita Delius L. 3. disquisit. Magic. part. 2. q. 4.
sel. 2. paulo post p^o incipit. Aditique, doctri-
nam (ceteri in summa determinare solū posse,
ad excusando eos, qui iis rebus bona vñi sunt
fide. At perentibus consilium respondendumel-
se, id non licere fibi persuadere.

Ego autem existimo in iis, & similibus 610
cunctis intentionem eorum, quæ ea gerunt, intermissionem
scandalum eorum, qui annotare possunt, in radice
esse spectandum, ad ea condemnanda, appro-
bandave: Nam si animus sit adhibendi eas cir-
cumstantias tanquam per se efficaces ad san-
c^otatem, sicutumque rerum incolinatatem à Deo
obtinendam, est plena lethalis superstitione, nisi
ignorantia excusat. Ast si non tanquam efficaces
adhibeant, sed vt deprecantes, se ad inten-
sus orandum excident propter presentium re-
rum suarum circa Templum Sancti, vel ob
Crucifixi memoriam, aut ob diem sancto dictum:
non erit superstitione, & excusari potest
actio huicmodi, cessante aliquorum scandalu,
qui existimare possent, ea tanquam superstitione
fa adhiberi. Quod scandalii periculum, non ti-
merem, vbi omnes simplici animo iis circum-
stantiis vntur. Mecum Sancti. 1. 2. sum. cap.
40. num. 31. Valent. 2. 2. d. 6. que^o 13. pun.
2. Et Delius citatus ait, colligentes herbas die
D. Ioannis Baptiste, vel minuentes bestiarum
sanguinem causa sanitatis certo die festo cau-
fam solam naturalem attendentis vanè hac in-
stitueri: si vero directe hac sanctorum meritis
adscriberent, ac Deo vt sanctos illos honoranti
tribuerent esse ^orum, asserit, se non audere con-
demnare. Monuerim tamen, si commode hac
extirpari valent, extirpanda profutus esse tan-
quam vanam superstitionem sapientia, & ex se
affectione scandalum. Quantumvis enim diri-
gatur intentio, ac ob id à superstitione excus-
entur, sunt vñtra vñstatum honorandi sanctos
modum in Ecclesia receptum. At si commode
extirpari nequeant, haud sunt condemnanda,
sed edocendi simplices rectam intentionem,
qua à superstitione obseruantia liberentur.

PROBL.

PROBL. CXX.

Permittenda sunt, & non sunt permittenda fœminæ carminatrices, vulgo, Enfalmadoras, o Santigadoras.

Præmissio eas **E**xistimo huicmodi fœminas superstitiones non esse, si solis orationibus licitis absit, que vana aliqua circumstantia, vtantur: vt per passionem Christi Domini, &c. Suppliantes, vt prosint medicamina naturalia, quas agritudini applicant. Quia in hoc nil mali reperio atque pium esse cum effectum orationibus à Deo petere iudico. Porro si ea verba, vel signa, vel admirationes adhibent nullam applicantes, efficacem medicinam ad morbi sanitatem: Sed credentes illis solis verbis sanitatem obtinendam, eas esse superstitiones reas non dubito. Quia ea verba, vel signa confitavim naturalem ad eum effectum non habere: nec virtus supernaturalis presumitur, nisi ostendatur. Victoria de arte magi. num. 2. fatu: Sapè fœmina stulta vtuntur bona fide rebus aliquibus, & verbis ad remediam infirmatum: & sine dubio demones assistunt illis operationibus. Hinc quæserim num huicmodi fœminæ sunt permittenda?

Illa sunt per-
mittenda. **P**ermittenda quidem sunt. Quia cum possint verbis his, ac rebus vti sine aliqua vana circumstantia, presumendum est, eas sine superstitione suppositione operari. Sic D. Antonius, part. 2. tit. 12. cap. 1. §. 11. Angel. v. superstitione, numer. 9. Sylvestri ibi, quæst. 10. dictio 4. Nauar. sum. cap. 1. num. 36. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. num. 6. Ludon. Lop. p. 1. Instrut. cap. 41. Ciruel. de superfl. part. 3. cap. 3.

Non sunt per-
mittenda Non sunt permittenda. Quia hisce rebus aut per verbis rarissime vtuntur nisi mulierculæ viles, ac au malæ, aut ignota vita: & quamvis esent vita probatissima, malo exemplo alii non ea sanctitatem, ac prudenter prædictis essent, ac illis occasio similibus superstitione videnti tribueretur. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 39. Victor. & Cirue. citati.

Nullatenus
permittendas
efficiunt, nmp
raro. Ego autem crediderim, eas frequentissimæ superstitionis, ac vana permiscere, & idem nullatenus esse permittendas, nisi aliquando (raro quidem) si sint personæ honestæ, ac prudentes, & de quarum vita habeatur in oppido recta existimatio: nec tunc, si timeatur fore ut earum exemplo alia persona non ita probata vita similibus vtantur. Ideo Sylvestri, vbi supra, citato Guillermo, docet, hunc usum quibuscumque viris, ac fœminis interdicendum, nisi forte Sacerdotibus, aut Religiosis, aut etiam laicis excellentis vita, & tunc præfato periculo eslante. Additque, prædictum usum esse lethalem, si

Ecclesiasticus Index
interdixerit.

*

*

PROBL. CXXI.

Missa illa, que de Amador, aut D. Gregorij, vocantur, continent, & non continent superstitionis suspicionem.

613 **A**solēt celebrati Missæ, quæ de S. Amador. appellant, cum certis ceremoniis, nempe, vt inchoari, ac terminari debent certis destinatis diebus & absque interpolatione, & certato candelarum numero. Asolent etiam diei Missæ tringita D. Gregorij, que quidem vocatur vulgriter, Del trecentario renewado. Quæ (teles Caetano 2.2. q. 96. a. 4.) oītum habuere ex eo, quod D. Gregorius fecerit, tringita diebus pro defunctis orari. Quæserim itaque, num haec Missæ aliquam suboleant superstitionis suspicionem.

614 **N**on continent superstitionis vanitatem. Quia ceremonia speciales illæ Missæ ceremoniis minimè admiscentur, nec ei addicuntur, sed p'è extra exercentur. Sic D. Ildefonsus de Sauz Episcopus Liennensis in sua Synodo anno 1511. tit. 2. de vita & honestate Clericorum ap. probat Missas, quæ Del trecentario renewado appellant, que eas ceremonias continent: vt soli duo clerici, & quidem inclusi, inter sint Missæ, nec egredi inde possint, nisi ad Sacramenta ministranda, aut Prælati in suu: nec possint pedem Ecclesia extrahere, dum haec tringita Missæ celebrantur. Quia haec ceremonia potius pietatem, ac reverentiam, quam superstitionem suboleant videantur.

615 **C**ontinent plane superstitionem. Quia Tridentini ses. 2. in decreto de obseruandis ac vitiadis in Missæ celebratione, ait: Quarundam Missarum, & candelarum certiorum numerorum, qui magis à superstitione culti, quam à vere religioso intentus eis omnino ab Ecclesia Episcopi removeant. Ita Ciruel. de superfl. p. 3. c. 11. Alcocer sum. c. 4. D. Christophorus de Rojas Præful Oveten. in sua Synodo anno 1553. l. 1. tit. de celebr. Miss. confit. 9. & Didacus Ramir. Episc. Conchensis. in sua Synodo anno 1554. tit. de offic. dñi. Vbi deabusibus in Missis. Et D. Didacus de Alaba Episc. Abul. in sua Synodo anno 1549. tit. 2. de clericis. c. 14. Et D. Martinus de Aiala in concilio Provinciali Valentino anni 1566. ses. 1. c. 6. huicmodi Missarum ceremonias vti superstitionis omnino condemnarunt. Damnat & meus Sancius l. 2. cap. 4. numer. 41. & alij communiter.

616 **V**nde miror. D. Ildefonsum de Sauz pium & doctum illas approbase. Affero igitur eas ceremonias vanas esse; ac superstitiones. Artamen si tringita illæ Missæ in memoriam eius facti D. Gregorij, aut Missæ D. Amatoris videntur omni vana circumstantia, nec certo illi numero ita innitantur, qui eas celebrari pertunt, aut celebrant, quasi eo aut di minuto, aut aucto, valor amittant: licitas esse reor. Et sic sunt hodiæ Missæ S. Amatoris & D. Gregorij. Quamvis ad hanc superstitionem omnino vitandam eas non consulerem. Didici ex Sanch. citato.

PROBL.

PROBL. CXXII.

Quando ex circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono an ex malo Angelo, an ex causa naturali procedat; iudicandum est, prouenire à dæmoni; & non iudicandum est: à dæmons, sed à bono Angelo, aut à causa naturali procedere.

619
Nonnulla
præmissio.

Supersticio vanæ obseruantæ, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, difficillima cogniti est. Quia valde est difficile iudicare, quoniam causa naturalis est insufficiens ad effectum, ad quem producendum adhibetur. Nec enim omnes effectus, qui nobis miri videntur, & qualiter possunt effici, nos latet, sunt magia superstitionis tribuendi. Est enim quædam magia naturalis, & artificiosa, quæ occulta quadam cogitione, & applicatione quadruplicem singularium virtutum rerum naturalium, mira seu inusitata perficit, & licita est. Unde facilissimum est circa effectus naturales causarum nos latentiam errare, ut supra superstitionis tribuendo. Certè quamvis negandum non sit, bonam aut malam vitam operantis et si non efficiac argumentum sit, an virtus gerendi hæc mirabilia, sit à Deo, an à dæmons: esse tamen magnum indicium. Unde qui hæc operantur, si sint homines proflis improba vita, credendi sunt potius malefici, quam gratiarum professores. Colligetur autem id sufficiens ex hisce circumstantiis. Prima, si circumstantia aliqua vana & inutilis ad eum effectum adhibetur, tanquam necessaria: vt si dicatur, certos ritus, & obseruantias ad effectum inutiles adhibendas esse. Secunda est, ex modo operandi: vt si quis causam applicet in loco ita distanti à passo, vt iuxta veram Philosophiam impossibile sit, causam in tam distans obiectum operari. Tertia, ex conditione effectus sperati, quem constat, ex causa naturali procedere non posse, sed à solo bono, vel malo spiritu: & concurrat aliqua vana circumstantia suadens, eum à bono spiritu expectari non posse: vt si quis motum localem, aut responsum statue promitteret. Quæsiem verò, quando ex praefatis circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono, an à malo Angelo, an ex causa naturali procedat, iudicandum nè sit, à dæmons prouenire.

620
Non iudicandum est in operis fauorem est iudicium ferendum, proueni. vt id superstitionum non creditur. Quia dubia re à dæmons in meliorem partem sunt interpretanda. Sic D.

Thom. 2. q. 9. b. o. art. 4.
621
Judicandum est prouenire à dæmons, superstitionisque esse, nisi maxima operantis sanctitas, vel alia virginissima indicia suadeant, effectum eum à Deo vel à bono Angelo prouenire, etiā verba adhibita sint sacra. Quia à Doctoribus hanc regniam generatim accepit. Quotiescumque caula adhibita nequit effectum naturaliter producere, est superstitionis, & ad tacitum cū dæmons pacem pertinet. Talis enim caula non adhibetur tanquam caula, vt potest quæ

naturaliter eum effectum producere nequit: unde necessarium est, eam adhiberi ut signum: & non diuinum, quia non est Sacramentum, nec Sacramentale: Ergo ut signum pacti cum dæmons. Quia ratio non militaret, si posset in dubio præsumi, eum effectum à Deo, vel à bono Angelo prouenire. Ita Sylvest. v. *superstitione* q. 10. Angel. ibi. n. 2. Armil. n. 4. Tabie. n. vlt. Suan. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 15. n. 1. 13. & 14. Lessi. l. 2. cap. 43. numer. 62. & 63. Tot. l. 4. cap. 14. numer. 10. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 44.

Ego quidem existimo, sic distinguendum. 612 Si dubium sit, an effectus à causa naturali pro-
veniat, eo quod non constet, num vites can-
væ naturalis excedat, necne conseruum est po-
tius eum à causa naturali prouenire. Quia cum innumeræ agentium naturalium vites nos lac-
tent, non est cur, eo quod vis illa nobis dubia
sit, effectum illum causæ naturali negamus.
Neque absque necessitate confugendum ad
miraculum, vel ad occultam boni, aut mali
Angeli operationem si autem constet, effectum
illum vites naturales excedere nisi maxima ope-
rantis sanctitas (vt dicebam) vel alia virginissima
indicia suadeant effectum eum à Deo, vel
à bono Angelo prouenire, conferem eum su-
perstitionis existere. Quia Caiet. in sum. v.
Incantatio vers. 4. & ibi Armil. docent colligi
superstitionem ex effectu sperati excellencia,
quando constat, cum virtutem naturalium
agètum excedere: vt nosse secreta cordium, fa-
nari repente hominem aut equum. Et Deltrius
l. 2. disq. Magic. q. 5. lit. A. dicit, ad dæmonia-
cam magiam pertinere, si posse concludat-
tur, rem adhibitam non habere vim naturalem
ad cum effectum, nec etiam rationabilem can-
sam suppetere, cut Deo, vel Angelis bonis is
effectus adscribitur. Præterea quia (optimè an-
notat Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 62. & 63.) si vir-
tut hæc supernaturalis esset, reuelata esset Ec-
clesia aut illi legitimè constaret. Unde affero,
non esse absoluendas videntes remedii extensis
ad morbos, quæ euidens est, non posse esse can-
sas naturales sanitatis, quamvis publice tolerer-
tur. Quia illi non habent probabilem rationem
ad prælumentam diuinam virtutem esse infil-
libiliter affistentem illis verbis, & actionibus.
Hoc enim proprium est Sacramentum
verborum: & aliquid simile introdu-
cere sine Ecclesiæ autoritate ait Suanus rom.
1. de Relig. l. 2. cap. 15. numer. 26. & 27. esse
superstitionum ac periculorum in fide. Nec cre-
dendum esse ait, eam virtutem à Deo, alicui
sancto fuisse reuelatam. Quia non est confor-
ma diuina prouidentia, vt ea vis his verbis ins-
fit, a quoque proferantur. Effet enim anima
multas Magorum fraudes excludandi. Adicet ta-
men, forte licet vti piis illis verbis, non spe-
rando certam salutem, sed per modum impera-
tionis à Deo.

PROBL. CXXIII.

*Damnamendum est. & non est damnamendum
ut superstitionis, salutatorum manus.*

622
*Damnamendum est proflis, iisque peccant
mortali medendo, iij quoque qui ipsos Damnamendum
aduocant*

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 83

^{omnino} aduocant lethaliter delinquent. Quia communiter sunt reprobæ vita, & vtuntur aliquibus obseruationibus non adeò superstitionis, sed nec religiosis omnino. Et quia certum salutem nō habet vim naturalem, nec supernaturalem ad medendum. Non naturalem: quippe medicina naturalis non omnibus eadem prodest, sed iuxta varia ægitorum complexiones variatur. At horum salutem omnibus prodest. Non supernaturalem: quia sapè sunt hi homines flagitosi, & Baccho addicti: & quamvis hoc non concludat: non tamē medicore indicium est. Sic Ciriœl. de superfl. part. 3. cap. 7. Victor. de arte magi. quæst. 4. num. 16. Additque se multum timere, hos habere vim nullam ad sanandum contra rabiem ex canis morbo; & si quam habent, esse à dæmone. Quia communiter sunt reprobæ vita.

⁶¹⁴ Minimè dammandum. Quia licet committit non sint probatae vita, gratia hæc gratis data potest impius à Deo ad commune bonum impetrari. Et potest in eis hæc naturalis virtus inesse, sicut Psyllis scribunt autores probati inesse vim naturalem contra serpentum virus. Ita Nauar. sum. cap. 1. num. 16. Margarita Conf. fol. 185. Castannege l. de superfl. cap. 2. Palaci. sum. v. Incantationes, Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. quæst. 2.

⁶¹⁵ ^{Natu} ^{re} ^{omnino} ^{sunt} ^{non} ^{approbo} ^{om} ^{nisi} Crediderim, nec hos in viuierum dammandos esse, nec omnino approbando. Priorem partem proba. Quia Doctores graves, vt vidiimus eos approbant, & eos Ecclesia permittit. Quarè absque ratione convincenti dammandi in viuierum non sunt: At non est ratio convincens eorum officium superstitionis esse: tunc quia fieri potest, vt habeant virtutem gratia daram sanitatis salutatores, vt Problem. 124. videbimus. Nec repugnat eam virtutem sanandi concedi gratiæ Dei munere quibusdam hominibus, immo etiam certis familiarium viris, quæ suis præster efficiuntur, Deo operante, talium hominum interveniente sermone, tactu, aspectu, odore, sudore, halitu. Tum etiam, quia graves Doctores affluerunt, (vt videbimus) posse esse vim naturalem. Posterior pars ostenditur. Quia multi ex illis superstitionibus videntur, immo (vt ait Delrius) raro licet eo ministerio videntur. Nec credendum est, tot hominibus pessimis eam vim à Deo esse tributam Mecum Verac. l. 1. de anima, speculat. 2. Suan. citat. cap. 15. num. 25. Delrius l. 1. disq. Magic. cap. 3. quæst. 4. liter. F. Quocum concludo, hos salutatores diligenter esse examinandos ab Ordinariis primum quā munus hoc exercere permittantur: vt videant, an naturalium remediis, an per gratiam gratis datum, an per paustum cum dæmone operentur. Quæ quidem ex circumstantiis sunt colligenda. Hoc mihi certum, hanc gratiam solis Catholici à Deo concedi.

PROBL. CXXIV.

Virtus Salutatorum licet id munus obvenit, naturalis est, & non gratia gratis data: gratia est gratis data, & non vis naturalis.

⁶²⁶ ^{Natu} ^{re} ^{omnino} ^{est} ^Naturalis quidem est virtus, non gratia gratis data. Quia multa sunt Plinij, & alio-

rum testimonia, inesse aliquibus hominibus virtus, non tu medendi quibusdam morbis. Et quia ex naturali complexione vel constellatione quidam grauitate nesciunt: vt de fascinatione docet ex experimentum. Quædam enim persone cuius complexiones sunt, vt solo aspectu noceant hominibus. Vidi dum Salmanticae commorarer Clericum bonæ noræ Ecclesie D. Blasij Parochium ea oculorum noxia vi pollere, vt animalia quæque attento intuitu necaret. Cum autem ego concionem gerens eum sapè aduerterem auditorem oculos clausos, aut demissos semper habere, interrogavi, quare lumina non eleuaret? & respondit, hoc habuit concioni interesse, nè attenuata inspicere basiliæ instar concionatorem de medio tolleret: & eum non metiri plurima experimenta circa occisa animantia. Virtus administratione probauere. Cur ergo virtus medendi non poterit ex eisdem causis salutatoribus competere. An non lapidis, herbis, & quibusdam animalibus eam vim à natura competit? constat in quis dubitet? Ergo & homini potest competere. Sic Castanneg. l. de superfl. cap. 12. Verac. l. 1. de anima, speculat. 2. Dicunt esse probabile. Victor. de arte magi quæst. 4. num. 16. Autor Margarite fol. 185. & Sanch. citandus.

⁶¹⁶ Gratia gratis data est, & non naturalis virtus. Quia vis sanandi naturalis non potest competero voci, aut visioni, contactui, osculo habi⁶²⁷ non naturalis tuive alicuius hominis, quod latissime, ac differt. ut probat Delrius l. 1. disq. Magic. cap. 3. tota q. 4. Certe plura ad sanandum, quam ad morbum propollendum desiderantur: cum bonum ex integræ causa, malum autem ex singulati accidat defectu. Ita Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 49. & alii citandi.

Probabilem fatus primam sententiam esse teor, sed probabiliorem credo secundam. Quia lapides, herbae, & animantia illa vim medendi obtinentia à natura, eam habent ex temporeamento certo, & totius speciei definito. At non omnes homines eam salutatorum virtutem obtinent. Et id est gratiam gratis datum iis, qui licet eo munere videntur, sustineo cum Santio. Cui addit Nauarum sum. cap. 11. num. 36. Palati. sum. v. Incantationes. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Si autem obicias, hanc gratiam legitimè non constare, & id est non esse presumendam: respondeo, cogi nos, eam adstruere eo quod videamus, cam hominibus quibusdam inesse, & approbari, permittiique ubique: & ratio naturalis probet, eam virtutem non posse esse naturalem: sicutque necessaria virtus aliqua ad medendum illi morbo ex rabidi canis morbo procedente. Quare iure optimo præsumi potest eam Deum salutatoribus concessisse.

PROBL. CXV.

Superstitionis est, & non est, usus imaginum, numerorum, & figurarum Astrologia artificialium ad quosdam miros effectus.

⁶²⁸ ^{Hoc} ^{finis} ^{is} ^{mibi} ^{est} ^{probabilit} Quidam est, an superstitionis suspicionem ⁶²⁹ ^{quam que} preferant artificialia illa, quæ quatenus artificia exsticcia fiant ad aliquos effectus extraordinarios. appli-

84 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

applicantur. Quia sunt imagines, quas vocant Astrologicas, & characteres; ut annulus sub tali constellatione confectus; vel imago in lapide impressa sub tali signo, que ad sanitatem, vel alios extraordinarios effectus applicantur?

⁶³⁰
Superstitionis
non est.
Vt huiusmodi imaginum, characterum, annorum superstitionis minimè est. Quia possunt componi & ita agnata valetudini comparanda materia, ut naturales pariant effectus. Sic Caiet. 2.2. quæst. 96. art. 2. Pomponiac. l. 4. de incantat.

⁶³¹
Est superstitionis.
Est planè superstitionis. Quia huiusmodi artificialia non possunt esse secundum se aliquis alterationis corporum principium. Quippe hoc principium est naturalis quadam potentia agentis alteraturi corpora: At figura artificialis non est naturalis potentia: mutatur enim ad artificis libitum substantia rei, naturalibus eius qualitatibus immutatis. Nec etiam possunt eius alterationis principium esse ob aliquam virtutem cœlestem eis impressam. Nam opus articiale ut sic est voluntarium: ad opus autem voluntarium ut voluntarium est, cœlum non concurrit: sicut neque ad voluntatem, à qua illud procedit. Ita D. Thom. 2.2. quæst. 96. art. 2. ad 2. & 1.4. contra gent. cap. 104. & 105. Delrio l. 1. disq. Magic. cap. 2. quæst. 1. & cap. 4. quæst. 1. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 2. Lessi. l. 2. cap. 43. duc. 10. num. 6.3. Surius. Angel. Sylneft. Tabie. Armil. Simanc. Vvier. & alijs, quos citat, & sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 50.

⁶³²
Haec senten-
tiam veram
vincit, ror.
Caietani sententiam parum, aut nihil probabilitatis continere existimo: vnde secundum unice veram esse affirmo. Monerim vero incidenter, Iudum illum artificiofum, quem *De papa papa* vocitant, haud esse dampandum: nec afferendum, omnes qui eo vivuntur, ope demonis operari, ut nonnulli artificium mirantes sunt suspiciati. Quia possunt manuum agilitate res fictas utrūque ostendere, alij non tam communiter permitterentur. Didici ex Soto l. 8. de inf. quæst. 1. art. 2. & Alcozer de ludo cap. 15.

PROBL. CXXVI.

*Superstitionis est, & non est Alchimia
vsi, ad verum aurum, & argentum
ex inferioribus metallis con-
ficiendum.*

⁶³³
Superstitionis
est vni-
versaliter.
Superstitionis est. Quia vera haud potest fieri arte metuimus naturalibus transmutatio: Ergo si aurum & argentum ex metallis inferioribus vere refutat diaboli opus permittente Numine cœlesti ostentatur. Sic graves Doctores, quos referit Pereira l. 1. de magia, cap. 12. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 1.

⁶³⁴
Non est super-
stitionis.
Non est
artem potest fieri naturaliter aurum & argenti ex inferioribus metallis transmutatio, uti timorata conscientia homines fuere affecuti. Ita Doctores optimæ nocte, quos afferit Martin. Delrio l. 1. disq. Magic. cap. 5. quæst. 1. sect. 2. & 3. Et tanquam longe probabilius defendit, veram esse transmutationem naturaliter perfectam.

Ego quidem abstrahens ab huīs & alteris sententia electione: dixerim quo ad mores atti-

net artem Alchimicam est: ea forte sit vivilis in distillationibus, & aliis rebus: at eis illicitam quoad aurum, & argenti confectionem ex his inferioribus metallis, & Reipublice perniciem: Quia illud est valde difficile adeò, licet possibile esse daremus, vt iure optimo supra humana facultate, & moraliter impossibili iudicari queat. Præterea quia id expositum est multis defraudandi periculis, & vt diabolus se se ei ingerat operationi. Et quia grauiissimis verbis interdictum, ac grauiissima pena inducta in Extratrag. spōndent Ioannis XXXII. de criminis falsi. Vnde Pereira & Valentia citati sic resoluunt questionem, licet Deltius ubi salii citatis eius vsum esse licitum.

PROBL. CXXVII.

*Licet, & non licet, à maleficio ad sol-
lenda maleficis maleficio
parato, id petere.*

Ilicet quidem. Quia id non est, ad malum inducere, sed vii malitia parati ad illud licet. per perpetrandum, cogente salutis obtainenda necessitate. Quemadmodum licet petere mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideли parato, per falsos deos iurare: quando utrumque necessitas cogit. Sic Aureol. in 4. dist. 3. quæst. 2. Angel. 7. Superstition. num. 13.

Minime licet. Quia id scilicet modò licet à parato petere, quod ipse licet potest præstare: Non habet & sua ille malitia eligit modum illicitum: & ex alio capite, potens interest, ut sue consulat necessitatibus; tunc enim non est petere peccatum, nec ad illud cooperari, sed petere rem licitem, quam alter sua malitia illicitè præstet. Ut contingit in petente mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideли parato ad iurandum per falsos deos. At maleficus ob nullum bonum finem potest maleficium maleficio solvere: & ratio diversitatis inter utrumque est: quia petens ab aliquo quodnam opus, est illius operis causa moralis, quamvis alter sit patrissimum: quare petens mutuum ab usurario parato non excusat eo quod non sit causa moralis illius mutui: sed quia mutuum de se est, bonum, & ex sola mutantis culpa male peragitur. Quando ergo opus à parato nequit licite præstari, illud petens est causa malitia infepribilis ab eo opere, ac proinde delinquit. Ita Sanch. l. 2. Moral. cap. 41. num. 5. & l. 7. de mar. d. 9. num. 7. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 18. à n. 3. Sayr. in clavi. l. 4. cap. 6. num. 26. & 27. Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 6. num. 35. Palau. tom. 3. tral. 17. d. 1. punct. 12. num. 1. Nauar. sum. cap. 11. num. 27. Conaruu. cap. Quamvis patrum, part. 1. §. 1. num. 20. & alijs committunt.

Porrò sententia prima est omnino falsa, & erronea. Quia nulla ratione potest honestari dissolutio maleficij alio maleficij facta: Ergo neque eius petitio. Qui enim sic peteret à maleficio maleficij dissolutionem, à dæmoni petret, cum ipse non nisi mediante dæmoni sic operari potest: sed petere à dæmoni dissolutionem maleficij nunquam licet: quia eo ipso petens protestatur, se eius auxilio indigere: Ergo neque à Mago licet expostulare. Addiderim nec

licere

Sententiam
primam falsam
neque non posse
petere, & facili-
dæmoni
da nonnulla
deducere.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 85

licere p̄tēre à maleficio, vt soluat maleficium, quod modo licito constat solui posse: quando conflat, eum modum illud licitum ignorare. Quia nil refert, modum licitum esse possibilem, si huic maleficio est ignotus, eo enim ipso est illi impossibilis: & ideo petendo ab illo, vt destruat maleficium, petitur virtute, vt alio maleficio destruat: non enim petitur, vt modo sibi incognito ac subinde impossibili destruat. Imo nec id licere afferro, quando est dubium, an maleficus aliquod medium licitum norit. Quia cum communiter sola media superstitione norit, est contra illum præsumptio. Hinc deduxerim, non licere petere ab alio Mago, qui author illius maleficij non fuit, vt id destruat, quando nil de illo, vt de loco, vbi sunt eius signa, norit. Quia ea petitor est tacita, vt alio maleficio id à dæmonie norit, & soluat. Vnde cum Santi & Petrio existimo, rarissime licere, eam dissolutionem ab alio maleficio petere, nisi de loco, & modo maleficij ab ipso authore, vel ab alio factus sit certior, & constet moraliter, cum licito medio usurrum ad solutionem. Ita ille moraliter nescit mederi absque alio maleficio, & noua dæmonis invocatione.

PROBL. CXXVIII.

Licitum est, & non est licitum, maleficiū minis cogere, ut maleficiū soluat.

619
Licitum est,
nō minus
auctor.

Esco non licet, à maleficio petere vt maleficiū maleficio soluat, rogando illum: at licitum est, minis cum cogendo. Quia huiusmodi extorsio ab omni vacat cum dæmonie pacto, ac in eius dedecet cedit. Et quia licitum est, rem meam vi eripere, quamquam alia via recuperare nequο. Sic Remig. l.3. donor. c. 3.

640
Rit. cœlum
non est
omni noī
mīdī.

Licitum non est. Quia cum ille maleficus quancumcunque minis coactus, peccet maleficiū maleficiū dissoluens, vt potè quod est intrinsecè malum: eadem ad id cogens proculdubio legabitur. Ita Sanch. de matr. l. 7. d. 95. n. 9. & l. 2. sum. c. 41. n. 9. Suar. to. i. de Relig. l. 2. c. 18. n. 1. Delrins l. 8. disq. Mag. c. 2. sect. 1. q. 2. Palau. to. 3. nr. 17. d. 1. f. 11. n. 1.

641
Hoc verius
omni noī
mīdī.

Hoc certum omnino. Quia cogens Magnū gerere quod intrinsecè malum est, granius est crimen, quam si ab eo id postularetur: siquidem ad peccandum efficacius inducitur, & illius est causa. Quare nulla ratione possunt à gravi culpa liberari. Iudices, cogentes maleficiū cum benedictione quadam maleficiū auferre. Quia ea maleficiū benedictio nil aliud est, quam quedam formula, ac ceremonia, qua adhibita iniit pactum dæmonis se cessaturum. At licebit Indicibus volentibus maleficiū torqueare, efficere, vt eius corpus ablatur, & vt capilli corporis eius abradantur. Quia id non fit alienius gratia superstitionis, sed dumtaxat, nō maleficiū lateat, aut aliqua inunctio subfit, quibus ille à tormentorum dolore liberetur. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. Eſcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

6. numer. 44. & Delrius l. 5. disq. Mag. sect. 9. dub. 3.

PROBL. CXXIX.

Quando maleficus nescit medium licitum, & illicitum maleficiū soluendi: integrum est & non est, absoluebat eo maleficiū petere dissolutionem.

Qvando petens credit probabiliter, fore; 642 vt maleficus licite soluat aut dubius est *Circum missi* vtro modo illū soluerit: licitū esse crediderim, p. *figono.* tere aboluerit dissolutionē. Quia petitor est de se indifferens, & persona, à qua petitur, potest licitū id exequi & ideò celsat morale periculum. Dicer. Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 8. Quando autem petens est certus fore, vt modo illicito maleficus soluat, quæsierim num licitum sit absoluebat ab eo postulare?

Licitum non est. Quia maleficiū vt sic opus petitur, petita absolute ea maleficiū dissolutionē: sicut cum aliquid ab alio artifice postulatur. Et quia peculiare opus est necessē petere, & non vague linquendo arbitrio hominis diaboli petitionem propriam. Sic Caet. Opusc. tom. 2. tract. 12. de malef. quest. vni. in fine corp. Qui in solut. ad argum concedit licitum esse, petere absolute mutuum ab usurario, & iuramentum ab infidelib. quamvis constet, illum usururas exacturum: & hunc iuraturum per idola: id autem in casu nostro minus consequenter negat. Et Delrius l. 6. disq. Mag. c. 2. sect. 1. quest. 2. afferit, non licere, petere à maleficio sciente media licita, vt maleficiū soluat, quando petens est moraliter certus fore, vt ille modo soluat illicito.

Licitum est. Quia ferè omnes fatentur, 644 licitum esse ex causa iusta petere mutuum ab usurario, & iuramentum ab infidelib. quamvis petenti constet, fore, vt ille peccet exigendo usurras, & hic per idola iurando. Nam tunc petit quicquam rem, quam alter licite praestare potest, ac necessitatē petendi habet: & ideò non censetur ad malum inducere, nec moralem peccandi occasionem exhibere: & alter sua sola malitia delinquit. Quæ quidem ratio omnino procedit eodem modo in nostro casu: cum similiter posit res illa à maleficio licitè praefari: nec petatur modus illicitus: & virgear necessitas salutis obtinenda, ad eam maleficiū petendam dissolutionem. Ita Suar. citat. n. 9. Lessi. l. 2. c. 41. dub. 6. n. 46. Sanch. de matr. d. 95. n. 11. Petr. de Ledel. de matr. g. 58. n. 2. dub. 2. f. 11. n. 1.

Fateor, nullam me posse percipere inter 645 variisque casum differentiam. Et ideo pro. *Hoc verius* babilius existimo licitum esse, petere absolute à maleficio, vt maleficiū soluat, quamvis constet petenti, fore, vt modo illicito vtratur. Imo si petens mutuum ab usurario nolente dare nisi sub usurris, potest acceptare mutuum sub expressa conditione dandi sub usurris iuxta communem sententiam: quia id non est cooperari peccato alterius, qui sola sua malitia delinquit, potens licitè mutuum dare:

H & idē

86 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

& idēd ſolus ēst pecati alterius vius ad propria necessitati conſulentum. Ita ſi maleficus nollet ſolueri ſibi cognito licito modo maleficium, poteſt acceptare petens, vt alio maleficio ſoluat. Quia proſrus eadem ratiō militat. Scio Suaſum tor. de Relig. l. 3. c. 13. m. 11. docuiſſe, non eſſe aequiparationem vtriusque caſu regulariter admittendam ratione ſcandalis. Nam in caſu viſuratiſ eft per ſe notum, nolle acceptantem approbare viſuras, ſed in uitum permittere: at in noſtro caſu appetet exterius quādam posterioris maleficij approbatio contraria externe Fidei profetiōnē. Attamen id tandem admittit, quando neceſſitas vi-gens oſtentit non eſſe menem acceptantis approbare conditionem, ſed illam ſolum permittere, eo quod obtinere nequit, id mo- dico geri.

PROBL. CXXX.

Licet, & non licet, maleficij ſignum de-ſtrueri, ad obtinendam ſanitatem.

646
Quid malefi-
cij ſig-
num.

Sicut à maleficiis paſtum cum dæmonie iniri, vt quandiu ligatura aliqua fuerit, vel dum resaliquia in tali loco defolla permanerit, aut quid simile, duret maleficium: & iis ablati, ceſſet Poreſt autem id paſtum dupliſciter iniri: priori modo, intercedente dupliſci paſto: vt cum conuenienti fore vt dæmon vexet, adhibito tali ſigno: eoque remo- to, ceſſet. Tunc enim eſt duplex paſtum, alterum nocendi, poſto eo ſigno: alterum deſtendi, eo ablatu. Posterieri modo, quando vnicum adiuvit paſtum, verbi gratia nocendi tali ſigno poſto. Quippe hoc paſto tantum obligatur dæmon nocere, poſto eo ſigno: manetque illi libertas nocendi, aut ceſſandi, eo ſigno ablatu. Quæſierim itaque an licet hoc ſignum maleficij, quo po- ſito, dæmon nocet, deſtruere?

647
Non licet.

Minime licet. Quia id eſt conſipare paſtum à dæmonie initum, & vt nulla alia ratio- ne, ablatu ſigno, dæmon nocere deſinat niſi virtute paſti. Et quia id ſignum au- ferre, cedit in diaboli cultum. Eſt enim eius fidelitatē protestari, ſtando paſto cum ſuis initio: ac poſſe ipſum nocere, & à nocimento illato deſtitere. Dæmon enim minime deſiſteret, niſi, ablatu ſigno, ſe ho- norari exiſtimaret: atque ideo deſtitit, quod in ſui honorem id cedere credit. Sic Ioan. Hessels Louaniensis in ſuis prælectionib. quem ſui diſcipuli poſteā ſecuti ſunt (vt reſert Delrius l. 6. diſq. Mag. cap. 2. ſed. 1. q. 3.) Affectit hic Auctor, id licere animo iri- diſtendi dæmonis, ac vanitatis earum rerum oſtentandi, ſecus animo ſalutis obtinen- da. Quia tunc à dæmonie ſperaretur Salus & eſter quasi racita eius inuocatio, pe- tendo, vt ſtet paſtis.

648
Licet plane.

Licet omnino ipſi maleficio, aut cuiuſi alij ſigna illa maleficij amouere animo deſtruendi paſti cum dæmonie, & obtinende Sanitatis maleficiati. Quia dubitari nequit, ſi nem inueniū licitum eſſe, nimicrum Sanitatis recuperationem. Quare tota malitia refun-

di debet in medium ei fini affeſquendo ad- hibitum: ſed medium id culpa vacare ex eo conſtat, quod auferendo ſignum intentione praefata, nec paſtum nec amicitia cum dæmonie inita conſim̄atur: nec illi honos ex- habetur, imo potius illa ſoluantur, vt dæmo- ne contempto, ab eius amicitia recedatur: ob idque ſignum fœderis separatur, ac com- buriunt. Ita Seor. in 4. diſt. 34. quaſt. vni. addens, id eſſe meritorum. Besol ibi, q. vnt. a. 1. Caſet. Pelbert. Ledef. 1. Angl. Orbelliſ. Anto. Andre. Grabri. & alij plures, quos re- fert, & ſequitur Saneh. l. 7. de mar. d. q. 6. n. 3. Delrius tota q. 3 proxime allegata.

Existimo longe probabilius eſſe, licere ip- fi maleficio vel cuiuſi alij, id ſignum amouere, non animo vt priori maleficio pa- ſtum à diabolo feruerit, ſed deſtrudi paſti iam cum illo initi, vt ſalvi recuperari valeat. Quod ſi obiicias, eſſe malum credere, eoli- gno ablatu, maleficium ceſſaturum. Id à ve- ritate alienum eſſe iudico. Quia id credere, nullo iure interdictum: nec eſt aliqua inſidel- itas credere, dæmonem deſtitutum à dan- no. Nam deſtruiſſis ſignum, non acquieſcit operibus malignis, ſed credit; dæmon, per mittente Deo, poſſe, ac velle vexare ma- nente ſigno: & eo deſtructo impoſitum ve- xationi terminum: Nec eſt vanum, cum con- iecturis certis innitatur.

PROBL. CXXXI.

Licet, & non licet adiutori, præcipere dæmoni ſuperiori, ut infeſtorem e corpore pellat. Vbi plura de Adiu- tatione.

A Diuariatio eſt, vliquam perfonam impe- rando, aut obſcrendo inducere, ad al- quid faciendum, omittendumve. Vnde eſt duplex: quadam deprecative, quadam im- perative. In adiutoriatio tria debent concur- rere, adiutori, adiutori, & id per quod adiutoriatio fit. Adiutori debet eſſe res intellegit, cuius ſolius eſt, rogar, aut in- bare. Res adiutorata debet etiam eſſe intel- lectorum. Poſtum aurem Dens, Angeli ſancti dæ- mones, & quecumque homines adiutori, alij deprecative, alij imperatiue, alij vtraque adiutoriatio. Res, per quam fit adiutoriatio, ſunt Deus, Angeli, ſancti, & homines iuſti viatores: non autem per creaturas inferioris naturae, aut in ſtatu gratiae fit adiutoriatio. Quando adiutoriatio fit per Deum ſue expreſſe ſiuſ tacite, eſt Religionis actus. Qui in hoc adiutori ſuonorem Deo tribuit ſoſt eius au- thoritatem tanquam plurimum apud omnes valentem interponat, ad aliquid obtinendum.

Quia tamen potiſſimæ difficultates adi- rationis verſantur circa factam cum dæmoni- cis: lubet ex noſtro P. Thyrco præmitte- De Adu- currenti calamo aliqua circa dæmonem in miniacu- aliquo exiſtentem. Ut quis dæmonium ha- berere dicatur, duo exiguntur: prius eſt, vt in homine ipſe dæmon ſit: dum enim exte- riū tantum quis à dæmonie affligitur, vt Job, & D. Antonius, non dicitur dæmonium habere.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 87

habere. Posterioris est, ut quandam vexandi potestatem in eo, in quo est, acceperit. Quia quidem dæmonis potestas in demoniacum est potissimum in corpus, & ea certo limite præscribitur; quippe hæc potestate non limitata a Deo nullus dæmoniacus mortem euerteret. In animam vero minus potestatis exerit: quamvis ex corporis cruciatu valde retardetur, ut non ita liberè, ac feruide spiritualibus operam impendat. Dæmon cum spiritu sit per quancumque corporis partem potest ingredi, & egredi. Sicut non est necesse, ut multi dæmones vnu hominem oblideant: sed quandoque vnu, quandoque vero multi obsident; ita fieri potest, vno per exercitios expulso, alios non eiici.

Non semper est habenda fides dicentibus, se dæmonium habere, nisi aliquod signum efficax sit. Inter alia autem signa est efficacissimum, si exergumentis lingua ante fibi ignota loquatur: vel adeò immobilis existat, ut multis hominum viribus nequeat loco dimoueri. Nulla res corporalis vim haber ad dæmones expellendos, ipsofè affigendos. Nec hominibus vlla vis ineft alligandi dæmonem rei alicui, illumque in illam includendi, ut in annulum in vas.

Quare dum sic dæmonem, quem Familiarem vocant alligatum, aut inclusum dicuntur habere, dupliciter intelligitur. Primo, ut ipse dæmon sua sponte se alliger, pæco cum homine expressè vel occultè initio, ut id dæmon faciat, cum primum certa quædam verba, carmina, aut beneficia, aut incantamenta intellexerit. Secundò modo id sit, cum vi superioris dæmonis coactus inferior in eum locum includatur, illicque alligatur per pæcum à Mago euri superiori dæmone inimico, ut inferiorem includat, & alliget. Adiutorio imperativa, seu coactiva dæmonum licita est, nempe per imperium arcendo illos tanquam hostes ne hominibus spiritualliter, aut corporaliter noceant. Quia Ecclesia habet specialem potestatem à Christo datam in dæmones, ad imperandum illis, cōsque coercendos, seu expellendos. Potestas autem hæc non nitor Ministeri sanctitate, etiā ea non parum iuinet: sed invocatio divini nominis, fidei ac sanctitate Ecclesie, in cuius persona exorcismi à Ministeri dicuntur. Quare exorcismi non ex opere operantis solo, sed ex opere operato habent eam vim dæmones expelliendi. Nec solent exorcismis omnes molestæ, quas dæmones hominibus inferunt, repelliri sed ea sola, ad quas repellendas ab Ecclesia ordinantur. At hæc arcendi dæmones potestas ad eos exorcismis expellendos, non est omnibus tradita: sed solis Ministeri tite ordinatis in Ecclesia, nempe exorcistis. Nullatenus licet alicui dæmones adiurare deprecantia adiuratione, id est ipsum dæmonem precando, ut ob nomen Dei exeat ex obfessi corpore: aut ut nobis aliquid beneficium præstet, deprecare, aut imperare. Hec omnia capitum ex probatis Doctoribus cellegi, speciatim ex nostro Thytreo l. de demoniacis à Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cap. 2. Iam nonnulla suppositis his, Problematum atroxiam.

Quæsterim in primis, num adiutoriori licet, dæmoni superiori præcipere, ut inferiorem è corpore pellat? Licet quidem. Quia hoc est directè dæmonem inferiorem impetratoris potentia diuexare, licet consequenter obfessi hominis liberatio resulteret. Sic Sylvest.

v. Adiutorio, q. 5.

Minime licet. Quia hoc est, aliquod beneficium à dæmons recipere: quod non licet è diabolo accipere, cuiuscumque generis illud sit. Ita Sotus l. 8. de inst. quest. 5. art.

2. Suar. tom. 3. de Relig. l. 2. cap. 8. Lessi.

l. 2. cap. 44. dub. 6. numer. 46. Sanch. l. 2.

fam. c. q. 1. n. 21.

Non approbo Sylvestri sententiam. Deus 654 enim non vult, ut vel salutem ex tartaris ^{Hoc unde} inimicis nostris habeamus. Vnde elicio, ^{verum p.} non licet adiurare, Exorcista, inuocare dæmonem, ut prester auxilium contra tempestates, & alijs singulis nocentia ex aliorum dæmonum nequitia. Quia etiā posset dæmon superior inferiorum arcere, ut ab eo dæmon inferior cessaret: minime tamen licet, ab eo petere vel ei id imperare: nē beneficium ab ipso recipiatur. Accepi ex D. Tho.

2. 2. q. 90. a. 3. & ex Soto citato. a. 3.

PROBL. CXXXII.

Ex curiositate, aut levitate res vanas & inutiles dæmonem in energumeno existentem interrogare, lethale est & non est lethale, sed veniale solummodo.

Certum mihi, integrum esse adiutoriori 655 dæmonem è corpore pellendum interrogare ea, que expulsioni conducunt. Quia nonnulla ^{Nonnulla} suppono: hoc non est, velle societatem cum ipso intire, sed ab ea recedere. Vnde licet interrogare nomen, & causam ingressus, & an si vnu, vel plures in eo corpore. Quippe confert, ut norit Exorcista, cum quorū hostilibus dimicet, quos nominatim inerepet: & vt causa ingressus remota, si tolli possit, minor sit dæmonis in hominem potestas. Item est licitum eum non deprecari: sed coacti interrogare aliquam veritatem ad peculiarem Dei gloriam, & adstantium utilitatem: quando adiurans id expedire indicauerit. Quia tunc hostiliter cum illo agitur. Quæsticim autem, nun lethale sit, ex levitate, & curiositate quadam res vanas & inutiles interrogare dæmonem in energumeno existentem?

Mortale non est, sed veniale solummodo. 656 Quia quasi obiter fit. Et quia nulla in hoc ^{Non est mortale} calu alia videtur inesse malitia quān actas tales. otiositas. Sie Caiet. 2. 2. q. 90. a. 1. & in sum. v. Interrogatio, in interrogat circa præc. 1. Sylvest.

v. Adiura io. q. 5. & 7. Armil. ibi, n. vlt. Suar. 10. 2. de Relig. l. 4. c. 2. n. 9. Tabie. v. Invocatio. q. 1. n. 2. Nauar. sum. c. 11. n. 28. Pedraza sum. præc. 1. §. 10. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 8. pun. 2. & alij.

Lethale est peccatum non veniale solum. ^{Mortale est.} Quia huismodi cum dæmonie inutilia colloquia gerere, valde pericolosum

H 2 est,

88 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

est, resq[ue] hoc ex capite minime leuis, & qua familiaritatem cum dænone suboleat, & scandalum anfam exhibeat. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42. numer. 35. Sotus l. 8. de inst. quest. 3. a. 2. afferens valde esse periculo obnoxium.

658
Authoris re-
solutorio.

Ego quidem ex Santij, ac Caietani mente dixerim, veniale esse, quando unum aut alterum inutile verbum interrogatur: at longos sermones inutiliter cum diabolo tenere, mortale esse. Quia negari nequit, rem esse gravissimam, & maximo periculo expostam, longos vanosque cum dænone admisere sermones. Imo ut mortale non sit alias limitationes indicabo. Primo, ea interrogatio non debet esse deprecativa, sed imperativa. Quia deprecative interrogare, pertinet ad amicitiam cum dænone: vnde semper mortale erit. Secundo, intentio interrogantis non debet esse aliquid à diabolo addicendi. Quia est ab eo expectare beneficium. Tertio, interrogans non firmam & certam dicto dæmonis fidem debet habere. Quia id est, valde eum honorare. Quartu[m] denique id solummodo veniale erit, quando non creditur ex eo perbreni colloquio occultum aliquius peccatum esse aperiendum. Hinc elicio, ex imperfectione actus esse quoque veniale, efficere imperatiū ut dæmon in exergumento existens aliquid vanum faciat: verbi gratiā lapidem amouere. ut Tabie. v. Innocatio, n. 2. profatur.

PROBL. CXXXV.

*Est, & non est superstitiosum, flagel-
lū, & alapis dæmoniacum
percutere.*

SVperstitionem sapit. Quia dæmon fin- 662
git, se dolere affici, & affligi, vt fatus sapit super-
decipiat, & vt corpus energumeni torquea-
tur. Sic Simanc. de cathol. inst. tit. 63.
numer. 12. allegato Barth. Sybillae Delrim l.
2. disq. Mag. quest. 30. sect. 3. ait: sibi
non placere Catholicorum quorundam credi-
tatem seu *superstitutionem*, qui dæmonia-
ciflagellationibus eam vim tribunt, vt pat-
ent, iis dæmonem male affici, iritari, aut
exagitari: imo, ait, magis augeri dæmoniaci
morbū flagellorum tortura: & ex ira, ac tristi-
tia cumulari dispositiones attrabilias dæ-
moni operatas. Vnde dum hi dæmoni nocere
volunt, magis eum iuntant.

Haud sapit superstitionem, imo licitum proculdubio est. Qui à dæmon nimis confun- 663
ditur, dum hec tanquam contemptus ini- Superstitione
cipit, manifeste esse superstitionem. Quia nulla non sapit,
res corporea id efficere potest. Nam cum dæ-
mon spiritualis sit, pati nequit à re aliqua
corporali. At si non ea existimatione adhi-
beantur, tanquam virtutem habentes dire- Dispositione
ctè ad dæmones expellendos, aut affligendos, qualificati
manifeste esse superstitionem. Quia nulla non sapit,
res corporea id efficere potest. Nam cum dæ-
mon spiritualis sit, pati nequit à re aliqua
corporali. At si non ea existimatione adhi-
beantur flagella, sed quasi dæmonem confun-
dantia, & in ipsis contemptum, ac contu-
tumeliam, vt vel sic se contemni minime pa-
tient, tanquam superbissimum, illud deferat
domicilium, superstitionem minimè esse affir-
mo, sed admodum licitam flagellorum, ala-
parumque inflectionem. Posset tamen Exor-
cista aliquando alia ratione delinquer, si
imprudenter se gereret percutiendo grauer
dæmoniacum. Cum enim ea percussio in so-
lam dæmonis contumeliam, aut contemptum
sit, & non quasi corporaliter affligentia:
Satis est, si moderata sit, ita vt corpus dæ-
monis minimè torqueatur, sed solum dæ-
monis superbia valeat contundi.

Huius mentis est Sanch. l. 2.
sum. c. 41. n. 30.

*

PROBL

ESCOR
Theof M
Tom III.

E LV

659
Est su-
perstitionem.

SVperstitionem est. Quia diabolus, est mendacij pater: idèque nec ipsi, nec signis eius est fides habenda. Sic Sotus l. 8. de inst. quest. 3. art. 3. Ciruelo de superst. p. 1. cap. 8.

660
Non est su-
perstitionem.

Superstitionem non est. Quia in sacerdo-
tali Romano instruitur exorcista vt hoc si-
gnum petat: Ergo licitum est, imo oportet
eiusmodi petere signum, nempe extinc-
tionem luminis, vel vitri aliquius ruptionem
vel quidquam aliud. Ita Thyrræus de dæ-
moniac. c. cap. 46 numer. 23. & cap. 52. numer.
4. & cap. 53. numer. 4. Delrius l. 6. disq.
Mag. cap. 3. lit B. & cap. 2. quest. 3. sect.
3. in 4. remedio. Sanch. l. 2. sum. cap. 42.
num. 28.

661
Cum hū sen-
tio.

Certe si Sotus ratio pro prima sententia, ex-
pressa, aliquid probaret, concluderet utique
fore superstitionem interrogare etiam alia,
qua Problem. 133, diximus licere rogitar.
At certum est, aliquando posse credi dæmo-
ni admiratione coacto, ad manifestandam ve-
ritatem ad suam expulsionem conducentem:
qualis est hac signi traditio. Et sicut exorcis-
mis cogitur, vt relinquit domicilium: ita
etiam vt discessus signum exhibeat, vt
de parta victoria confiter. Fator tamen,

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 89

PROBL. CXXXVI.

Sapit, & non sapit superstitionem, famo hypericoni, ruta, cornuum, stercoris, que caprini demoniacum ab Exorcista disfatigari.

665
Superstitionem i-

Sapit superstitionem. Quia illud ipsum eli-
gere fumum ex hac ruta, hypericonis,
cornuum, stercori que materia speciatim, &
non ex alia videatur quis idea ea vti quid ha-
beat peculia rem aduersus torturam dæmonis
efficaciam, quod planè superstitionem est. Sic
Simancas de carboli. in ist. tit. 63. num. 22. Del-
tius l. 2. disq. Mag. quest. 30. sect. 3. Ciruelo par. 3.
cap. 8.

666
Minime sapit
superstitionem.

Mijmè superstitionem sapit. Quia fumus
ex illa speciali materia prodiens ab Exorcista
aliumtetur, non quod speciale habeat, ad
torquendum dæmonem efficaciam, (nullam
enim ad id unum fumus ex quacunque mate-
ria procedens habet) sed quia fedior cum sit,
aptior appetit ad superbissimi hostis contem-
pnum, & irrationem. Ita Sanch. l. 2. sum. cap.
42. num. 30. Abul. ad. 1. Reg. 16. quest. 42.
Thyraeus de demoniac. cap. 52. num. 4. Phi-
liarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 11.
relato Guillermo, addens, multos sanctos dæ-
monem huiusmodi improposito adhibito ex-
pulisse.

667
Quodcumque
distinzione
refutatio.

Profecto hanc questionem eadem, qua Pro-
blem. proximo vñsum distinctione resolu-
Si fumus ille adhibetur tanquam virtutem ali-
quam directè ad dæmonis expulsionem hab-
bens: adhibere fumum, superstitionem est. Si
autem in dæmonis contemptum quis eo vñsum
fuerit: quia dæmon se contumii videns distor-
querat, & ideo aliquando recedit: ab omni
superstitutionis suspicione allero, huiusmodi
actionem liberari. Ex Abulensi citato didici.

PROBL. CXXXVII.

*Licit, & non licet Exorcistis conuincere
petitioni dæmonis ab obſtſi cor-
pore egressuri.*

668
Minime licet.

Minime licet. Quia Christus Dominus re-
mouit locustas, mores, ^{quaſiſtib} nubes, puliculum, vulgariter pulgon. &c. <sup>latum expli-
co.</sup> Suppono licitum esse ea adiurare, quatenus ab alio ad nocendum mouentur. Cum ergo possit à Deo vel à dæmons moreri: quando à Deo mouentur, adiuranda sunt deprecando Neum, vt id malum auertat: quandò vero à dæmons, imperando illi, ne noceat, sed nocere desistat. Verum si sermo ad irrationalia dirigatur, quasi ea se mouent, & ex se efficiant nobis aduersa, est vanum. Quia nec ipsa creatura mouere se valent ex intentione ad nocendum: vt evenit animalibus ratione caretibus, & tempestatis: nec omnia hæc adiurationis percipienda sunt capacia. Punctum autem difficultatis est, num hoc posteriori modo irrationalia animalia, aut nubes adiurare, lethalis sit vanitas, ac superstitio?

669
Licit quidem.

Licit plane: quando rem iniquam non po-
Eſcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

ſtilat. Quia huiusmodi petitio non iniqua,
nec contra Dei honorem, nec proximi incom-
modum potest praefari: Ut si petat, non tele-
gari in tartarum, aut nonis non affici tormentis.
Id enim non est aliquid tanquam amico
concedere, ete placere curare: sed vt facilius
ab obſtſo corpore egredi cogatur. Ita Thyraeus
de demoniac. cap. ultim. à num. 1. ad 8. Sanch.
l. 2. sum. cap. 42. num. 36.

Eiusdem sententia sum memor, Chri-
ſtum Dominum dæmonum petitioni vñsum <sup>Eiusdem sum
mentis.</sup>

fuisse conuovere, cum eos in porcos ingredi
permisit. Quod certum est, Dominum non
geſſile, ut aliquid eis tanquam amicis lar-
giretur. Porro si dæmon peteret ad alium
hominem transire, aut eum dinexare: ferē
ſemper illuc conuovere ei effet. Quia
est eiusmodi petitio proximo noxia. At etiam
id licere exitimo, quadruplici concurrente
conditione. Prima est, vt is, quem dæ-
mon poffellitur est, sit pellitus, & eo
ſupplicio dignus. Secunda, vt adiurans ha-
beat ius, & imperium in eum, quem dæ-
mon est traditrus, ac potestatem in ip-
sum dæmonem, ſummumque ius ad ipsum
expellendum, quandcumque libuerit. Tertia
, vt alio boni maioris ſpes: quia ſci-
let speratur, fore vt hac ratione proximus
iuuet, qui aliis rationibus iuvari non vi-
debat. Quarta, vt abſit voluntas pla-
cendi dæmoni: fed id tantum fiat, ad vten-
dum ipso tanquam liatore, & carnifice.
Profecto eti licet in prefatis dæmonis
petitione conuovere: at non tenetur ad
id Exorcista. Lege Thyraeū citatum.

PROBL. CXXXVIII.

*Superstitioneſt, & non eſt lethaliſ, irratio-
nales creatureſ nocentes fructibus
vanis adiurare.*

Questio eſt an vanum sit adiurare irratio-
nales creatureſ nempe locutas, mores, ^{quaſiſtib} nubes,
puliculum, vulgariter pulgon. &c. <sup>latum expli-
co.</sup> Suppono licitum eſſe ea adiurare, quatenus ab alio ad nocendum mouentur. Cum ergo possit à Deo vel à dæmons moreri: quando à Deo mouentur, adiuranda ſunt deprecando Neum, vt id malum auertat: quando vero à dæmons, imperando illi, ne noceat, sed nocere desistat. Verum si sermo ad irrationalia dirigatur, quasi ea se mouent, & ex se efficiant nobis aduersa, est vanum. Quia nec ipsa creatura mouere se valent ex intentione ad nocendum: vt evenit animalibus ratione caretibus, & tempestatis: nec omnia hæc adiurationis percipienda ſunt capacia. Punctum autem difficultatis eſt, num hoc posteriori modo irrationalia animalia, aut nubes adiurare, lethalis sit vanitas, ac superstitio?

Lethalis eſt. Quia non eſt res le-
thalis, ſed grauiſ omnino: eſt enim, ri- <sup>Eſt lethaliſ
hac vanitas.</sup>
diculos exorcismos Ecclesiæ facere. Sic

H 3 Nauar.

90 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

Nauar. l. 5. consil. tit. de sent. excom. mun. cons. 5.
numer. 20. Angel. vers. adiuratio , fine. Tabie. ibi. num. ultim. concl. 11. Margar. Confessor. præc. 1. fol. 63. Suar. tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 37.

sep̄d animalecula obediisse sententia , & receſſe
fille à fructibus : quia id non proficisci ut ex ^{Eiusdem} sum. mea
virtute sententia , sed ex potestate dæmonis au-
ferentis animalia nocentia: vt vel sic yana hæc,
& supersticioſa horumib⁹ perfudeat. Addi-
ciri , superstitioſos esse , qui dum adiurant , pu-
gnare contendunt cum nubibus , & locutis,
&c. Quia ea pugna nil conferre est manifestum.
Et eos qui huiusmodi animalia excommunicati-
onē curant afficere. Quiā excommunicatio-
nis sunt incapacitatis.

PROBL. CXL.

Episcopas ex Tridentini facultate , potest,
& non potest , Sancti alicuius antiqui
nondum Canonizati Reliquias approba-
bare , ut publicè venerentur.

EX Tridentini ses. 25. statim in principio , 679
in decreto de innoc. & venerat. sanct. facul-
tate , potest Episcopus reliquias Diui antiqui ^{11. pars} Epi. cap.
nondum in Catalogo Sanctorum adscripti ap-
probare , & publicè venerationi addicere. Quia
quando certum erat , Sanctum esse Canonizatum ,
licebat iure communī Episcopo , eius re-
liquias approbare , ac publicè venerandas pro-
poneare. Ut docet Abbas cap. fin. ad finem , de
Relig. & vener. sanct. Ergo dum Tridentinum
concedit Episcopo priuilegium Reliquias de
novo innuantibus approbandi , intelligit de Reli-
quias Sancti non Canonizati. Quia alia fru-
straneum esset priuilegium , vptotē quod nil
concederet : cum tamen verba priuilegiū , de-
beant necessariō aliquid operari. cap. Si Papa
vers. Si autem de priuilegiū in 6. Sic Moderni
quidam non infirme norat.

Ex illa Tridentini facultate id Episcopis 680
minimè potest : sed solummodo Sancti Ca-
nonizati reliquias vales approbare , ac vene-
randas exponere. Quia decretū posteriora
quando prioribus exp̄s non aduerſantur ,
sunt per priora corrígenda , determinanda ,
ac supplenda , quo legum correcțio viciit.
L. fed & posteriores , iuncta Gloss. vers. Per-
tinent , ff. de legib. At nemo dicet , ita de-
cretū Tridentini opponi decreto priori Con-
cilij Lateranensis , vt iuxta illud intelligi-
per illudque suppleri , & declarari nequeat ,
vt intelligatur de Reliquiis Sancti Canoni-
zati. Ita Suar. tom. 1. in 3. part. quest. 25. art. 6.
d. 55. fest. 2. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. num. 10.
Philiat. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. ; cap. 9.
Aazor. tom. 1. 9. cap. 8. quest. 8.

Hoc vnicē verum reor. Quia Tridentinum 681
in eo decreto in proem. proferetur , se vel
Ecclæ , vt in reliquiarum veneratione stetur vñ
Ecclæ , ac Conciliorum decretis : & dum
committit Episcopis reliquiarum approba-
tionem , sic incipit : Hoc ut serventur , statuit
Sancta Synodus. Nec in fine aliquam clausu-
lam derogatoriam apponit , vt quando vult
derogare apponere aſſoler : vt constat ses.
7. cap. 10. & ses. 23. cap. 10. signum er-
go est , nullius Concilij generalis decretis
velle derogari : sed potius ea integrè velle
custodiri. Quare Tridentinum nullum Episco-
pis priuilegium concessit , sed solam formam
ab

ESCOB
Theof. El
Tom. III.
Edu

673 Lethalis non est. Quia est sola vanitas quæ-
Zethali non tam , nec animus sic adiurantis est , ridiculos
ſt. facere exorcismos , cōſe contemnere. Ita Syl-
uest. vers. Adiuratio , fine. Tabie. ibi. num. ultim.
concl. 11. Margar. Confessor. præc. 1. fol.
63. Suar. tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12.
Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 37.

674 Sententiam hanc puto esse veriorem. Ad
quam ex contraria Doctoribus Angelum , &
Tabienam allicio dicunt enim adiurationem il-
licitam esse ex se , siue ex genere suo mortalem.
Porro ad hoc satis est , vt intra suam speciem
possit esse quandōque mortalitatis: & cum hoc stat
in hoc casu eam esse veniale ratione lenitatis
materiæ. Ceterum quia nobis non constat , an
à Deo , an à dæmoni illa irrationalia moueantur ,
vituper Ecclesia utriusque exorcismis scili-
et orando Deum , & dæmoni imperando.
Quare licet exorcismis , quando proferuntur
adiurationis verba ad ipsam creaturas irra-
tionalis , dirigantur: non est intentio dirigendi ,
quasi ipsa adiurationi coniungere debeant , auer-
tendo malum ; sed verè adiuratio ad motorem
dirigitur ad ipsas autem aliquo modo , vptotē in
quibus recipitur illa operatio , siue effectus nobis
aduersus , quem per adiurationem auertere co-
namur.

PROBL. CXXXIX.

Supersticioſum est , & non est irrationabili-
bus animalculis litem excitare , ne
sententia lata aduersus ea ,
fructibus nocent.

675 **Q**uidam adiutoratores se Indices constituant
ſtatuum qua-
ſtionaliſſionis expli-
co.

vidam adiutoratores se Indices constituant
ad dirimendam item inter irrationalia
animalcula , & plebem , cui nocent: instituunt
que accusatorem , & aduocatum , & irratio-
nalium procuratorem , & dant accusacionis copiam ,
audiuntque procuratoris defensionem :
ac denique utriusque partis rationibus auditis ,
sententiam proferunt. Quæſtierit , num lis hu-
iūmodi vana sit , ac supersticioſa ?

676 Nec vana nec supersticioſa est. Quia si vana
Nec vana ,
nece ſuperſticioſa eſt , ei Deus non annuerit ef-
fectus ſalicis expreſſione. Constat enim expe-
rimentum , quod oculati testes nonnotarunt , ſa-
pē animalcula sententia obediſſe , deſiſequē
noſumenta fructibus adiucere. Sic Caffanæus à
Nauaro citatus ubi infra. Et Anonym. tract.
2. de exorcis. paulo post medium , hæc fieri
consultit.

677 Vana & supersticioſa est omnino. Quia ſi lis
Et vana , & contra irrationalia ipsa intentetur ſunt litis &
ſuperſticioſa. ſententia percienda omnino incapacitatis. Eſti
aduersus dæmones , à quibus mouentur , nil
refert illos accusare , aut defendere. Ita Sotus
l. 5. de int. quest. 1. art. 2. & 1.8. quest. 2. art. 3.
Nauar. l. 5. consil. it. de sent. excomm. consil. 5. &
conf. 2. tot. Caffanæum confutans , Ciruel. de
super. part. 3. cap. 10. Deltrius l. 2. disq. Mag.
part. 2. quest. 4. ſel. 8. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num.
39. ciruſ. Valentiam.

678 Eiusdem ſum mentis. Nec obſtare putarim ,

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 91

ab eo seruandam in approbadis reliquiis nō
viter inuentis tradit. Scio, sufficere, de sanctitate
periorum per traditionem, aut viuensfa-
lē Ecclesie constare, ut id Episcopus gerere
valeat. Quia hac canonizationi aequipollent;
vt Surius ciuitatis annotauit.

PROBL. CXI.

Tridentini decretum prohibet Reliquiarum venditionem, prob. bet amplius quam venditionem carum simoniacam,
& non amplius quam simoniacam ven-
ditionem prob. bet.

682
Non nulla
suppono.

Dificultas est, qualiter interdictum sit à Tridentino s. 25. in princip. & a textu c. fin. de relig. & vener. sancti. Sanctorum reliquias venales, vel causa quæstus exponere? suppono autem, si sanctorum reliquias venderentur, apertissimam esse simoniam. Quia pretios spiritualis & sacra estimaretur. Excipio, nisi reliquia apud infideles essent. Quia tunc non sacram, quod est in reliquiis, emeretur; sed pretio dato, redimeretur vexatio, qua fideles retentis iniuste reliquiis afficiuntur. Ut Vgolin. de simo. tab. i. c. 38. n. 5. aduertit. Quæstum igitur, an ille textus prohibeat amplius, quam hanc simoniacam venditionem, aut emptionem?

683
Non prohibe-
tur simonia-
ca vendito-
rii.

Non solum vera venditio, aut empicio interdicitur, qua deducto pretio in pactum reliquias exponuntur: sed etiam quando, nullo pacto inito, exponuntur passim causa quæstus, vt largiores eleemosynas ostendantur. Quia hoc est larga quædam venditio. Sic Abbas c. fin. num. tab. 1. Angel. v. Reliquis, initio. Sylvest. ibi. q. 1. Vgol. citat. Azor. 10. 1. l. 9. c. 8. q. 7. Graf. p. 2. decisi. l. 2. c. 14. nu. 7. Limitant Armil. v. Reliquis, num. 1. Tabie. ibi. initio. & Nauar. sum. c. 17. n. 16. 9. quando principaliter ob maiorem eleemosynarum quæstum reliquias ostenderentur: se-
cū quando esset finis minus principalis.

Solum reliquiarum venditio simoniaca interdicitur: qua quidem est, quando pretio in pactum deducto, ostenduntur, aut venundantur. Quia c. fin. iis solis verbis vitur, Ne expōnatur venales. Et Glaf. v. Venales, & Hostiens. initio, reddunt rationem: Eo quod pretio estimari nequeunt absque simonia. Quare Doctores, qui limitant, quando finis principalis est quæstus eleemosynarum acquisitionis, ei ha- rent fundamento, quod simoniaca sit exercere spiritualia propter stipendum tanquam finem principalem. Verum simonia non est eo quod finis principalis sit temporale lucrum: sed tantum quando id intenditur tanquam rei spiritualis premium. Quia non est emere, vel vendere, quando non intenditur lucrum tanquam premium: sed tanquam debitum sustentationis stipendum, vel tanquam eleemosyna gratis oblata. Ita Sotus l. 5. de inst. q. 6. a. 2. Sanch. l. 2. sum. c. 42. n. 22.

684
Sua simonia-
ca venditio
prohibetur.

Crediderim, probabilis esse, non interdic-
ibi reliquiarum ostensionem, etiam si finis prin-
cipalis largiorum eleemosynarum sit acquisitionis:
dummodo haec non dedicantur in pactum, nec
intendantur tanquam eius possessionis premium;

sed tanquam eleemosyna gratis, & ex reliquiarum denotione oblata. Quia hoc intendere principaliter, non est, reliquias pretio affixare. Imo nec esset inortale, sed solum veniale sic eas eleemosynas principaliter intendere. Quia est sola prætexta ordinationis ad finem culpa, quæ quando finis non est morta is, illa culpa veniale constituit. Ut Caiet. docuit 12. q. 14. 8.
a. 2. Ideo Santius l. 5. sum. c. 3. n. dixit, exercere spiritualia ob vanam gloriam non esse lethale.

PROBL. CXLII.

Sacrilégum furum est, & non sibi furum sacrilegum, surripere Reliquias, autho-
ritate eius Prefecti Ecclesiastici, cui lo-
cus Sacer, & reliquiarum custodia com-
missa est.

Reliquias furtivè subtrahere, etiam ut ho-
norabilius habeantur, certum est non li-
cere, sed furtum esse sacrilegum. Quia est rei
Sacra, inuita Domino, ablato. Nisi reliquiae
apud infideles existenter; quia hi sunt iniulti
possessores. Quæstionem vero, an esset Sacri-
legum furtum eas abripere auctoritate eius, cui
locus facer, & custodia reliquiarum est commissa?

Non erit furum Sacrilegum. Quia c. L. n. 687
quis inuenit, vers. si quis dominum. 17. q. 2. col.
ligi videtur. Deciditur enim, fures huicmo-
di non incurire peccatum in eo textu statutam.
Ergo & culpa excusat. Et quia non tollitur
furnum, quod ex custodis reliquiarum, ac Pra-
fides Ecclesiæ facultate auferitur. Sic Azor. to. 1.
1. 9. c. 8. q. 9.

Furtum proculdubio erit. Quia custodis il-
lius licentia non sufficit, vt quis dici possit Furum est.
hand inuita domino non accepisse: nam is, cui
custodia huicmodi est commissa, nullam re-
liquiarum administrationem habet, sed me-
ram custodiam: ac proinde eius licentia non
excusat a furto. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42.
num. 23.

Fareor limitationem mei Azorij mihi non
placere. Quia licentia custodis vinece non ex-
cusat a furto, eo quod custos non sit fructus ad-
ministrator: sed solummodo ad eum pertinet
vineam custodiare. Vnde furti reus erit ram su-
bipientis, quam licentiam ad surripendum im-
pendens. Similiter in casu nostro. Nec textus ci-
tatus oppositum probat; sed solum non incurri
peccatum in eo textu statutam. Quia illa folos
vim loco Sacro inferentes comprehendit: non
est autem vis, cum custodis illius licentia ha-
betur. Nec parvitas materia ad excusandum
reliquiarum furtum a mortali spectanda est
penes solam rei ablata quantitatem, sed earum
dignitas, ac estimatio pensanda sunt, earum-
que raritas. Quia haec agravant proculdubio
piaculum.

PROBL. CXLIII.

Lata est, & non est lata, contra Reliquia-
rum fures excommunicatio.

In reliquiarum fures lata est excommunicatio
minor, & nisi prius satis fecerint, eis ab-
lata est excommunicatio.

H. 4. Reganda

92 Theologiæ Moralis. Lib XXVIII.

communicatio-

neganda est communio: & ter admoniti, nisi satisfactionem gerant, sunt excommunicatio ne maiore multandi. Quia id indicitur in c. *Quisquis inuenitus, vers. si quis domum, 17. quæst. 4.* Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quæst. 10. citans Syllvestrum.

691
Lata non est.

Quia non constat, nūm poena in eo c. conten ta sit excommunicatio minor, an sola Eu charistia vñ separatio. Et videtur ea poena la ta contra fræctores Ecclesiarum & raptore. Sic enim ibi dicitur: *si quis domum Dei violauerit.* At propriè dicitur violare Ecclesiam iuxta subiectam materiam, qui forces, vel muros eius insingit, vt furetur. Ita Suan. tom. 5. in 3. part. d. 22. secl. 2. num. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43. num. 4.

692
Excommunicatio minor.

Eiusdem mentis sum. Quia esto excommuni catio minor in eo textu continetur, iam nullus est casus in vñ, in quo huiusmodi excommunicatio inveniatur, præter participatio nem cum excommunicato.

PROBL. CXLIV.

Clericis in minoribus constitutis licet, & non licet Reliquias tangere, aut contredicere.

693
Non licet.

Non licet. Quia D. Gregorius Pontifex Summus epist. lib. 3. epist. 40 indixit, *In tolerabile esse, ac sacrilegum, si Sanctorum corpora quisquam tangere voluerit.* Sic nonnulli scrupulosi Doctores existimant, Pontificem verbo illo, *Quisquam voluisse omnes qui sacris initiatii non erant, comprehendere.*

694
Licit omnino.

Licit omnino. Quia Gregorius locutus est de iis temporibus in quibus nulli etiam in sacris cõstituto licet Sanctorum corpora, oſa, vel particulas eorum è loco amouere, transferre, gestare. At iam est vñ introductum, vt transferantur, ac getentur è collo pendentes. Quare grauis criminis damndus non est Clericus, aut laicus, qui eas sacramentaria reliquiarum minutias, quas apud se habet, piè ac religiosè tangit, aut incapsulas includit. Secus si irreligiosè, ac per contemptum. Ita Azor. tom. 1. lib. 9. q. 5. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43. num. 26.

695
Hanc senten tiam vñ sic probabili m gisimo.

Improbabilem primam sententiam omnino indicarim. Imò addiderim cū Sancio, nec Clericum in minoribus, nec laicum piè Sanctorum reliquias tangentem venialiter delinquere. Quia nullibi id interdicci intentio.

PROBL. CXLV.

Licit, & non licet omnibus Clericis Minorum Ordinum, vasa sacra, ubi Reliquie Diuorum inclauduntur, in processionibus deportare.

696
Non licet.

Non licet. Quia in Concilio Bracharen si 1. cap. 27. & refertur cap. non licet, el 1. dist. 4. dicitur Non licet Lettoribus, sacra va ſa portare. Vbi Glossa v. Portare, Hugo, Archi-

diac. ibi, num. vii. explicant, in supplicationibus publicis, quas processiones vocant: ad ciuitatemque vasa sacra vocari ea, in quibus reliquiae recluduntur. Ergo non licet Clericis minorum ordinum sacra ea vasa in supplicationibus apparet. Palud. in 4. dist. 13. quæſt. 1. num. 15. D. Antonius. part. 3. tit. 14. cap. 12. §. 4. Sylvult. vers. Eucharistia 3. quæſt. 4. Tabie. vers. excommunicare, queſt. 5. 1. dicunt, laicis non licere ea reliquiarum vasa tangere sed Solis Acolytis. Ergo non omnibus Clericis minorum ordinum licitum erit ea in supplicationibus deportare.

Licit quidem. Quia nullo decreto id interdictum, vñorum enim sacrorum nomine solummodo calix, ac patena intelliguntur. Hæc namque sola dicuntur sacra altaris vasa. Ita Turrecer. eo cap. Non licet, num. vii. Graf. part. 1. decif. 1. 2. 14. num. 8. Sanch. l. 2. cap. 43. num. 26.

His hæreco, hancque sententiam vñicè ve ram puto. Imò ideo esset huicmodi prohibitio: *Hoc mihi iam vñ receptione est, vt Clerici in minoribus constituti Sacra Reliquiarum vasa deportent.* Præterea crediderim, nullam esse culpam, si laici reuenerent ea portent, aut contingant. Quia nullam prohibitionem reperio. Sicut Cru ces, & imagines tangunt, & appetant.

PROBL. CXLVI.

Excommunicationis penam incurrit, & non incurrit, qui Reliquias, quas Agnos Det vocant, vel ratione materie venales exponit.

Neurrit planè excommunicationis penam. *Quia sub latae sententiae excommunicatione interdictum est quibuscumque quacumque dignitate prædicti Agnos Dei depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem imponere, aut quidquam alijs superinducere; aut depingi, aut miniari facere; aut illos veniales proponere, seu tenere; sed eos albos, & mundos decenter, ac reuenerent a cunctis haberi, deferri, ac custodiiri præcipitur.* Sic statuit Gregorius XIII. in quadam motu proprio, qui incipit: *Omní certe studio.* Ergo excommunicationis penam incurrit qui Agnos Dei veniales proponit, aut tenet. Certe texus absolute de venditione loquuntur, & an fiat circa formam, an circa materiam solum non distinguunt. Ergo prohibetur venditio etiam ratione materia. Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 9. quæſt. 4. addens, nisi ad vñscos vendantur.

Illam excommunicationem non incurrit. *Quia motus ille proprius intelligendus est de venditione simoniaca, qualis est, si ratione benedictionis vendantur, aut pluris ratione illius: secus si ratione solius materiæ ex qua conficiuntur, & expensarum in eis conficiendis, & è Roma apporrando, vendantur.* Quia nil innenitur in eo motu proprio continens specialem prohibitionem venditionis, quæ alias non esset simoniaca sed solum vendentibus excommunicationem indicit. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 43. nro. 29.

Hoc verius esse crediderim, addens circa *Hoc verius* prohibitionem, quæ nulli fas est agnos Dei pim-*est nichil* gere

ESCOR
Theof. El
Tom. III.

EL

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 93

gere inficere, ac minio notare: postquam in excommunicationem inciderunt pingentes, aut facientes pingere, non interdicunt eos depictos sic tenere: neque enim ob id defrui debent. Et dum interdictum in eo motu proprio eos Agamus Dei tenere, id infinitum coniungi cum dictione, *Venales*, ut constat ex contextu. Itaque interdictum est, illos venales proponere, aut tenere. Dum autem concludit Pontifex, illos habendos, deferendos, & custodiendos albos, & mundos tantum esse, indicere, non esse pingendos, sed vt benedicuntur à Pontifice, custodiendos. At vbi peccando depicti sunt, non interdictum, eos tenere.

PROBL. CXLVII.

*Sine leui saltēm piaculo laici possunt,
& non possunt Agnos Dei
tangere.*

701
Minime
possunt. **M**inime possunt. Quia id vel Clericis minorum ordinum interdictum. Non enim sola oratione Pontificis sunt sacri, ac benedicti: sed oleo etiam sacro, & chrismate, instar calicis consecrantur. Quare sicut haec ratione solis Subdiaconis fas est, tangere calices, sic & Dei Agnos. Ergo piacularum est, eos à laico tangi sic *Azor. 10.1.1.9.c. 6.9.3.* Addit Doctor laicos non gravioriter peccare, si absque contemptu tangant, sentit ergo saltēm leuiter tangendo delinquere.

703
Pojus qui
dum. Possunt quidem. Quia usus obtinetur, vt à laicis etiam foeminas tangantur. Possunt igitur vel sine leui peccato à laicis contingi. Ita Sanc.

Antiqua plā-
tum. Probabilem Santij sententiam admodum, esse reor. Ast primam elegerim, nempe delinquare laicos qui sine necessitate Agnos Dei contingunt: sed hunc contacterum culpam veniale non excedere. Delinquent inquit: Quia quod non licet Clericis non Subdiaconis ob chrismatis reverentiam, fas non est laico licere. At venialis est culpa solumento. Quia *Sotus in 4. diss. 13. quest. 2. art. 3. ad 3.* quem multi sequuntur docet etiam foeminas tangere Corporalia, & Calices absque contemptu aut nullam esse culpam, aut levissimum veniale. Quare Agnos Dei tangere à fortiori culpami veniale minimè excedet.

CAPUT XXXI.

Circa Tentationem Dei.

PROBL. CXLVIII.

*Tentat, & non tentat Deum, qui miracu-
loso effectu vult, vt Deus suam volun-
tatem manifestet circa aliquem futurum
eventum.*

704
Dum non
tentat. Propriè Deum non tentat. Quia non fit hæc probatio de aliqua Dei perfectione; sed

de aliquo obiecto sua voluntatis, cuius dubiatio per se mala non est. Sic Valent. 2.2. d.6. quis sl. 1.4. punct. 1.

Deum propriè tentat, si mediis indebitis diuinam voluntatem velit explorare. Quia inter *Tentat. planū* homines, qui voluntatem alterius, eiisque amorem explorare curat medio indebito, tentatio eum dicitur. Ergo etiam respectu Dei erit tentatio. Ita *Palau tom. 3. tr. 17. d. 2. punct. 1. num. 3. Caier. sum. vers. Tentatio. Suar. tom. 1. de Relig. tr. 1. l. 1. cap. 2. num. 16. Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 8. ex D. Thom. 2.2. question. 97. art. 1.*

Hanc partem probabiliorem esse reor, memor Dominice tentationis. Nam cum diabolus postulasset, vt Christus se deorum ageret, non intendit, Christus Dei potentiam experire liberatoris, sed affectum, & amorem, 706 Hoc probabilius reor. ideoque dixit: *Angeli suis mandauit de te, vt custodian te in omnibus viis tuis. Mat. 4.* Ac si dicaret: Bene potes te deorum immittere diuinā hæren prouidentiæ, & amori, qui non permettit, te aliquo offici detimento. Christus vero respondit scriptum est, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ergo sola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ est vera tentatio.

PROBL. CXLIX.

*Tentatio interpretativa aut virtualis Dei
absque infidelitate contingens, po-
test, & non potest venialis
esse culpa, ex materia
paruitate.*

Ex sect. 1. recolo, duplicum esse Dei tentationem, aliam cum infidelitate coniunctam, aliam absque infidelitate; hancque vel esse formalem, & expressam, vel interpretatiuam seu virtualem. Formalis est, cum ex intentione formalis, expressamque probandi aliis aliquam diuinam perfectionem, presumptiuve quis petat medium aliquod vanum, & extraordinarium. Interpretativa seu virtualis tentatio est, quando ex facto seu petitione rei alienis, sufficienter interpretatur quis velle deo quisque perfectione, aut voluntate capere experimentum. Nam cum illa petitio aut factum ad nihil aliud possit deferre nisi ad probandum Dei potestatem, ac bonitatem: qui sic petit, & agit, diuinam potestatem, ac bonitatem probare interpretatur. Hoc autem contingit, quoties relictis mediis à diuina prouidentia præordinatis, extraordianaria quis intentat, verbi gratiâ si intenterit: Deum in aliquis veritatis confirmationem miraculum aliquod absque necessitate operari. Quæsierim itaq; an tentatio hæc interpretativa Dei ablique infidelitate contingit possit esse ex paruitate materiae veniale peccatum? Scio enim omnes Doctores id de tentatione expressa cum infidelitate coniuncta abnegare.

Potest quidem ex lenitate materiae venialis 708 esse. Quia si ex sola curiositate videndi aliquod mirabile opus, à Deo quis peteret, vt illud compobaret Fidei veritates, non videretur mortali delinquere: nam talis petitio non videretur grauem